

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

19e jaargang nr. 2

15 maart 1990

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris.

Stichter : G. Hebbelynck †

Voorzitter : H. Collumbien

Onder-Voorzitter en Penningmeester : A. Verbeke

Secretaris : R. Van Geluwe, Maisstraat 235, 9000 Gent

Archief en ruildienst : Mevr. A. Eggermont, Maisstraat 235, 9000 Gent

Redactie-adres : Lijnmolenstraat 149, 9110 Sint-Amansberg - Gent

Administratie : Koggestraat 14 - 9000 Gent

Postrekening : 000-105.04.73-60, Heemkundige en Historische Kring
Gent, 9000 Gent

Lidgeld : 400 fr. per jaar. Buitenland : 500 fr. per jaar. Steunende leden :
600 fr. per jaar. Beschermleden : 1000 fr. per jaar.

INHOUD

- Het Leven binnen de Muren van het Guislaininstituut	58
- Inventaire Archéologique : Het Tabernakel van de St.-Jacobskerk	76
- Lodewijk XVIII in Gent	78
- De Concessio Carolina	85
- Uit de Geschiedenis van de Gentse Bruggen (Vervolg)	88
- Oplossing Puzzel 1989	93
- Gentse Liedjes	97
- Straatnamen in Gent	100
- Bibliografie	102
- Documentatiecentrum : Aanwinsten 1989 (Vervolg)	103
- Vraag en Antwoord	106
- Lezers schrijven ons	108
- Gênsche Prâot	109
- Documentatiecentrum : Werking 1989	110
- Aanvullende ledenlijst	112

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-Amansberg : elke zondag van 10 tot 12 uur (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus. Bibliotheecaresse : Mevr. A. Eggermont

Verantwoordelijke uitgever : Hugo Collumbien, Lijnmolenstraat 149, 9110 Sint-Amansberg-Gent.

HET LEVEN BINNEN DE MUREN VAN HET GUISLAININSTITUUT (1850-1950)

INLEIDING

In kort bestek willen we pogen een overzicht te geven van honderd jaar geschiedenis van het Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain, de periode tussen 1850 en 1950 welke gekenmerkt is door bloei, verval en heropbouw. Het wil bovenal het verhaal zijn van hetgeen binnen de muren gebeurde aan zorg voor mensen die doorheen de tijden allerlei namen kregen : dollen, zotten, gealiënerden, krankzinnigen, zielzieken, geesteszieken, psychiatrische patiënten en nog andere, maar die door medemensen naar best vermogen, werden opgenomen, verzorgd, bewaakt, bewaard, genezen. De wetenschap, welke in laatste tijden “psychiatrie” wordt genoemd, gaf telkens opnieuw richtlijnen en aanwijzingen hoe het opnemen ook therapeutisch effect kon hebben, en werd geconcretiseerd door het duo psychiater-verpleger die de ganse periode de alleenspelers waren binnen de inrichting. Na 1950 veranderde er heel wat, werd met het vinden van specifieke medicatie de sfeer in de instelling grondig veranderd en werden nieuwe perspectieven geopend voor de psychiatrische zorg.

1. DE EERSTE JAREN

Boven de poort van het Guislaininstituut hangt de eerste steen met volgende veelomvattende tekst “Deze instelling voor geesteszieken werd opgericht door de toegewijde zorg van Ludo De Smedt, voorzitter, Aug. Van Lokeren, Hipp. van de Woestijne, Petrus Wauters, Leon Vanderwee, administrateurs, volgens de opvatting van Dokter Joseph Guislain, uitgewerkt door Adolphe Pauli, architect. Ze werd bekostigd hoofdzakelijk door de stad Gent, bovendien met gelden bijeengebracht en geschonken door de staat en de provincie Oost-Vlaanderen. Bij decreet van 22 november 1851 - S.P.Q.G. ;”

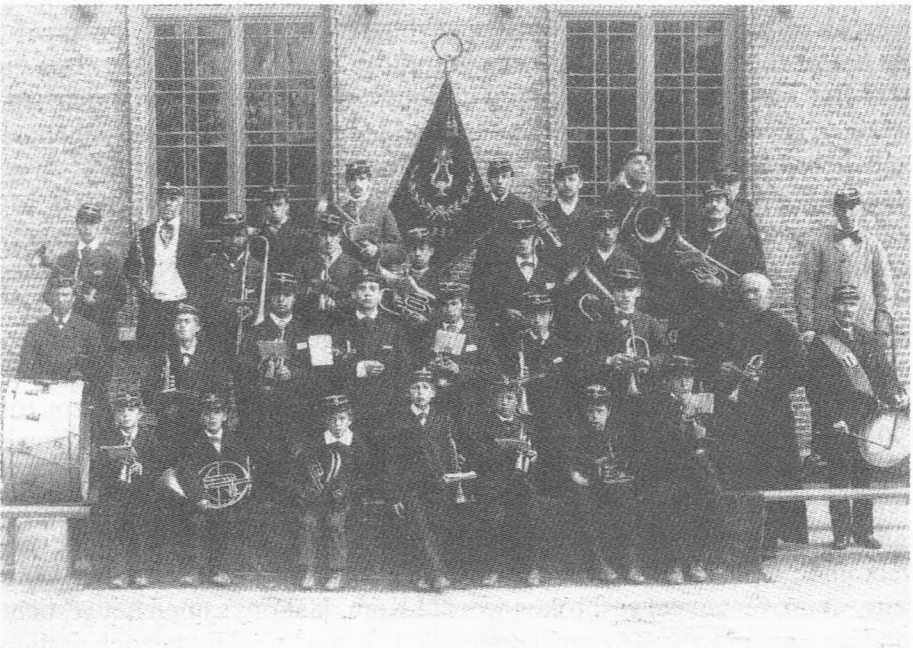
Op 22 november 1851 had het stadsbestuur van Gent eindelijk, na een jarenlange discussie, het besluit genomen ter vervanging van het Alexianenklooster, een nieuwe inrichting te bouwen voor de Gentse mannelijke geesteszieken. Architect Pauli zou de ideeën van Dr. Guislain nauwkeurig uitwerken en aan de “Brugse Poort” buiten het centrum van de stad, in de nabijheid van het kanaal Brugge-Gent een modelinrichting optrekken dat voor het toenmalige West-Europa als referentie zou worden aangewend voor de verzorging voor geesteszieken. In de loop van september 1857

konden de 294 zieken worden overgebracht in de nieuwe gebouwen die op 18 oktober door de aalmoezenier E.H. Bonjean plechtig werden ingewijd en toevertrouwd aan de H.H. Engelen. De eerste overste-directeur werd Vader Alexander en Dr. Guislain hoofdgeneesheer met Dr. Ingels als adjunct. In de kronieken is reeds sprake van een fanfare, welke in 1852 werd opgericht door Br. Amatus en de ontwikkeling van allerlei activiteiten voor de zieken, vooral onder de leiding van de Broeders Maximilianus en Paulus. Zij voerden in de praktijk uit wat Dr. Guislain met zijn morele behandeling voorhad. In het reglement van 1850 zullen we de opdrachten van de broeders-verplegers duidelijk omschreven zien (zie verder punt 2). Dat Vader Alexander een man van aanpakken was getuigt de voortdurende aankoop van een terrein te Zelzate, waarop later het St.-Jan-Baptist-Ziekenhuis zou opgetrokken worden. In zijn zoektocht om voor de zieken een modelhoeve aan te leggen, trok hij op 22 augustus 1864 met zeven broeders naar een notaris te Assenede en kocht er voor 68.000 fr. "een eigendom gestaen te Selzaete, daar waar men het noemt de Heide, groot 27 hectaren, 56 aren, 96 centiaren". Het hoofdbestuur was niet weinig verrast met dergelijke aankoop, maar Vader Generaal Gregorius liet toch toe dat er elke maandag drie broeders met een groep zieken naar Zelzate trokken om er de ganse week te werken op het domein. Ondertussen was in 1860 de instelling verrijkt met een kwartier van onzindelijke patiënten en een kleine hoeve, terwijl op 1 april van hetzelfde jaar de gemeenschap in rouw werd gedompeld door het overlijden van hun stichter, bezieler en hoofdgeneesheer, Dr. Jozef Guislain. Hij werd opgevolgd door zijn adjunct, Dr. Ingels, die het werk van zijn leraar op een grandioze manier zou verderzetten en het "Hospice Guislain" verder zou uitbouwen. In 1866 werden onderhandelingen gevoerd met de Commissie van de Godshuizen te Gent, eigenaar en beheerder van de instelling, voor de bouw van de kapel (voorzien op de plannen) of een afdeling voor dementen. Uiteindelijk koos men voor de afdeling voor dementen, en bleef de kapel in de huidige feestzaal, in het verlengde van de toenmalige woning van de hoofdgeneesheer. Naast de afdeling voor de dementen of zwakzinnigen had men nog vijf andere secties : de herstellenden, de rustigen, de onrustigen of opgehitsten, de luidruchtigen of woeligen en de onzindelijken. Uniek was eveneens de Kinderkoer waar jonge mentaal gehandicapten werden opgenomen en opgevoed; het zou tot 1901 duren vooraleer alle kinderen overgeplaatst werden naar de nieuwe medisch-pedagogische instituten.

Een anecdote is het bezoek van de liberale minister van justitie Bara, die na een klacht zelf onaangekondigd op inspectie kwam. Vader Alexander verwelkomde hem met de woorden : "Zijt gij Minister Bara, die beruchte geus, waarover zoveel gesproken wordt ! Kom, laat ons samen het gesticht rondgaan en ondervraag zoveel mogelijk de zieken". Het bezoek verliep zo vlot, dat Minister Bara niets dan lof had en een bijzondere achting over-

Guislaingesticht. Het maken van matrassen. 1887.

Guislaingesticht. Fanfare. 1887.

hield voor de Broeders van Liefde.

Op 15 oktober 1872 ging Vader Alexander op rust, en werd opgevolgd door Vader Constant, die na vier jaar overgeplaatst werd naar Froidmont. Zijn opvolger, Vader Hilduardus, zou van 1876 tot 1890 de functie van bestuurder waarnemen, tot hij Provinciale Overste wordt in Canada.

Vader Ireneus volgt hem op in de functie van overste, en Vader Donatianus Pira, een gekend figuur uit het onderwijs, als bestuurder.

Op 22 mei 1886 overlijdt Dr. Ingels ten gevolge van een bloedvergiftiging bij een lijkschouwing opgedaan. Hij wordt door Dr. Jules Morel opgevolgd, die in 1896 tot geneesheer-bestuurder van de Staatsinrichting te Bergen wordt benoemd. Tot 1931 zien we Dr. De Moor als hoofdgeneesheer fungeren. Herhaaldelijk zal de inspectiecommissie aandringen om de hoofdgeneesheer tevens tot directeur te benoemen, hetgeen telkens opnieuw zowel door de geneesheer als door de congregatie formeel wordt afgewezen. Reeds in 1867 liet Vader Alexander rond deze materie een verweerschrift opmaken met duidelijke argumentatie tot het behoud van het systeem.

2. DE BEHANDELING EN HET REGLEMENT VAN 1850

Een bron van informatie geeft ons het "Reglement voor de gestichten van krankzinnigen te Gent", samengesteld door Dr. Guislain en de oversten der Broeders van Liefde, en door de Commissie der Godshuizen van Gent aanvaard op 17 januari 1851.

Een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de oppergeneesheer die belast is met het bestuur van de dienst der krankzinnigen voor wat de geneeskunde, gezondheidsverzorging en regeltucht aangaat, en de bestuurder die belast wordt met het bestuur van de huishoudelijke dienst, de administratie en de geldmiddelen.

Als fysische behandeling worden geneesmiddelen en baden beschreven. Gezien er weinig doeltreffende geneesmiddelen gekend waren, worden uitsluitend narcotica en stimulerende middelen aangewend. Baden worden aangewend om sterk geagiteerde zieken te kalmeren. In 1852 krijgt 14,8 % van de opgenomen patiënten therapeutische baden, in de periode 1853-1862 stijgt dit aantal tot 21,5 %, maar vanaf 1877 vermindert dit terug tot 10 %.

Veel nadruk wordt gelegd op de morele behandeling waarbij de institutionalisering een vereiste is. Ook worden de zieken geclassificeerd, zoals in vorig hoofdstuk aangehaald, om voor iedere groep een specifieke benaderingswijze mogelijk te maken. De dagindeling is zeer strikt : in de zomer om 6 uur opstaan en om 20u30 slapengaan, in de winter wordt dit respectievelijk 7 u. en 20 u.

Het werk wordt de primaire therapie waaraan de meeste tijd en energie wordt besteed.

In 1852 werken de helft van de opgenomen geesteszieken, in 1862 reeds 56 % en in 1877 63 %.

20 à 30 % helpen de broeders bij het huishoudelijk werk zoals schoonmaken, eten klaar maken, verzorging van medepatiënten. Daarnaast ontwikkelt men allerlei activiteiten zoals timmeren, metsen, tuinieren, naaien, schilderen, katoen plukken, enz.

In zijn jaarverslag van 1873 vermeldt de directeur 267 werkers : huishoudelijke 30 à 40, 2 portiers, 3 bakkers, 3 boodschapslopers, 10 schoenmakers, 20 à 30 patatteschillers, 1 blikslager, 3 smeden, 30 à 50 werkzaam in hof en boerderij, 40 wassers, 2 metsers, 1 hulponderwijzer, 5 matrassenkloppers, 33 werkzaam in de weverij, 3 schilders, 1 boekbinder, 17 kleermakers, 15 à 20 breiers. Een fotoreeks van 1887 toont de verschillende activiteiten, waarbij men vermoedelijk de beroepsactiviteit van de opgenomen patiënten probeerde te herwinnen. In briefwisseling met de Commissie der Godshuizen blijkt eveneens dat het economisch aspect van deze arbeid sterk wordt benadrukt.

Een ander element in de behandeling is de religieuze praktijk, die door Guislain als hulpmiddel wordt beschouwd om de morele principes bij de geesteszieken in te prenten.

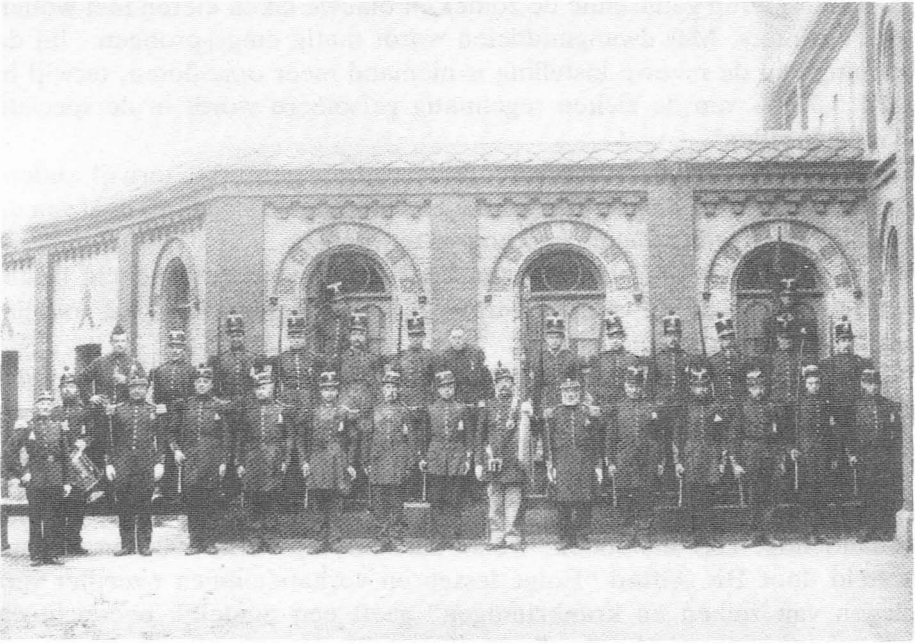
Activiteiten zoals wandelingen, kaartspelen, toneelopvoeringen en feesten werden regelmatig georganiseerd om de geesteszieken terug sociale vaardigheden aan te leren.

Tevens worden er lessen grammatica, instrumentenleer en zang gegeven, het reglement geeft een gedetailleerde omschrijving van het lesprogramma (art. 131-135).

De eigen fanfare en het zangkoor zorgen voor het opluisteren van eigen vieringen en de groepswandelingen worden door het muziekkorps begeleid. Aan de woelige geesteszieken wordt drill gegeven onder de vorm van militaire oefeningen, waaraan gemiddeld een 40-tal personen deelnemen. Met eigen uniform en houten geweren marcheren ze geregeld door de instelling en zijn zelfs aanwezig bij de inhuldiging van het standbeeld van Guislain op 10 juli 1887.

De voeding is verzorgd en strikt bepaald in het reglement. Dagelijks dienen de zieken 530 gram granen, 173 gram vlees, vis of eieren, 61 gram boter, 625 gram aardappelen of rijst en 1 liter drank te ontvangen. De maaltijden worden in groep genomen en aangekondigd met de klok om 7 u, 11 u en 18 u. Voor de ouderlingen en werkende geesteszieken is een collatie om 16 u. voorzien. Tijdens de maaltijden in de grote gemeenschappelijke refter heerst orde en stilte en wordt voorgelezen uit stichtende boeken.

Wat de kledij betreft dient de burgerkledij bij de opname afgegeven te worden en vervangen door gestichtskledij, bestaande uit blauwgestrepte

Guislaingesticht. Militaire oefeningen. 1887.

Guislaingesticht. Tuin bedverpleging. 1930.

katoenen kleren gedurende de zomer en blauwe laken kleren met wollen trui 's winters. Met dwangmiddelen wordt matig omgesprongen : bij de opening van de nieuwe instelling is niemand meer opgesloten, terwijl in 1881 5,72 % van de zieken regelmatig geïsoleerd wordt in de speciale "Guislaincellen".

De douche wordt als intimidatiemiddel verder gebruikt, terwijl andere straffen zoals overplaatsing en inhouden van zakgeld steeds als deel van de morele behandeling dienen beschouwd te worden.

Vanaf zijn benoeming in 1828 zou Guislain bijzondere aandacht besteden aan de opleiding van het verpleegkundig personeel, welke voltallig bestaat uit Broeders.

Vanaf 1850 worden interne examens afgenomen en bestaat het programma uit algemene noties over hygiëne, temperatuur, voeding, lichaamsverzorging, kleding, de te nemen voorzorgen in geval van epidemie, de voornaamste externe en interne aandoeningen, algemene zorgen zoals verbanden, lavementen en gegevens over mentale aandoeningen en hun behandeling. Het handboek, welke zal verschijnen in 1906 en samengesteld door Br. Alfred "Enige lessen en verhandelingen over het verplegen van zieken en krankzinnigen" geeft een duidelijk overzicht en samenvatting van de lessen die in de instelling worden gegeven. Opvallend hierbij is wel de weinige bladzijden over de specifieke psychiatrische behandelingswijzen en de uitdrukkelijke vermelding dat niet de theorie belangrijk is, maar wel de praktische kennis. Over het verzorgen van de patiënten worden volgende algemeenheden vermeld : de rustigen moet men zoveel mogelijk inzetten in de arbeid, bij de onrustigen wordt aandacht besteed aan de verzorging van de epilepticus, en wordt aangeraden hun lichte bezigheden te geven zoals koffiebonen uitrapen, katoen- of vlasbobijntjes aftrekken, groenten kuisen; idioten en imbecielen (ook "onnoozelen" genoemd) worden duidelijk tot de krankzinnigen gerekend en dienen zoetelijk streng en onpartijdig behandeld te worden.

Onder de broeders werkzaam is er een zekere hiërarchie : er is een broederhoofdtoezichter, een broeder-toezichter en broeders-oppassers. Het reglement spreekt van 1 personeelslid op 9 geesteszieken, maar in de brieven en verslagen blijkt dat het getal 1 op 10 een na te streven doch moeilijk te bereiken ideaal is.

Herhaaldelijk zal de Commissie der Godshuizen er bij de Congregatie op aandringen om meer personeel te plaatsen, maar ook toen reeds sprak men over een tekort aan broeders. Blijkbaar is er ook hier niets nieuws onder de zon.

3. DE JARENLANGE TWIST TUSSEN DE COMMISSIE EN DE CONGREGATIE

Een bijzonder facet in de geschiedenis van de instelling is wel de verhouding tussen de Commissie der Godshuizen (later C.O.O., nu O.C.M.W.) en de Congregatie van de Broeders van Liefde. Reeds bij de opening in 1857 rijzen er moeilijkheden rond de bevoegdheidsafbakening tussen de geneesheer en de broeder-bestuurder. Vader Alexander vindt dat de geneesheer te veel toezichtsrecht op de broeders krijgt voorgeschreven.

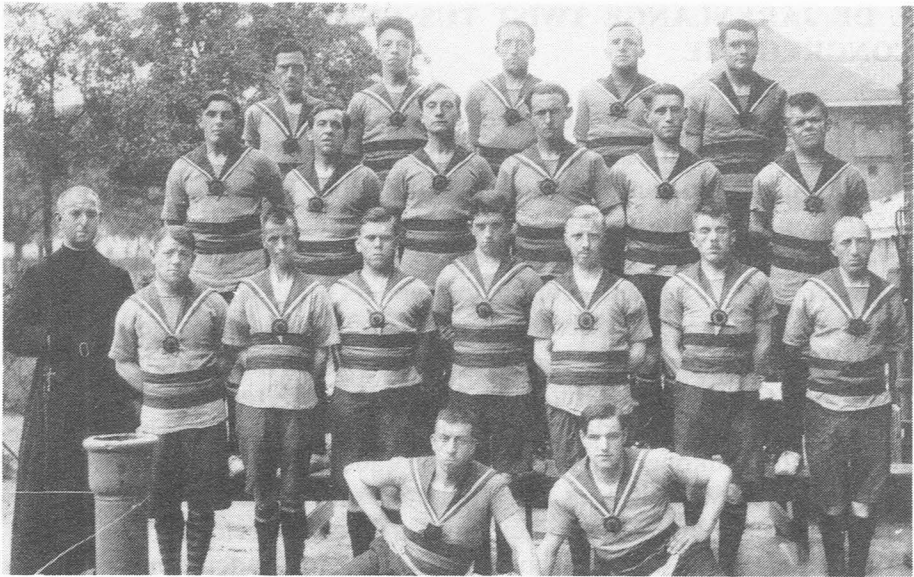
Ieder jaar vinden we de discussies over de onderhoudsprijs welke door de Commissie dient betaald te worden voor de verzorging van de zieken. In 1850 is deze vastgesteld op 0,70 fr. Vanaf 1857 bedraagt deze 0,72 fr. en kort nadien 0,78 fr., om dan plots terug te vallen op 0,70 fr. omdat de voedingswaren goedkoper waren geworden. Vader Alexander is daarmee niet akkoord en antwoordt boos : "Het is noodzakelijk de mensen een sterk voedsel te verschaffen. Ze komen immers uit een wereld van ellende voor de arbeiders. Hun lichaam en hun moraal zijn onderkomen, hetgeen hoofdzakelijk de oorzaak is van hun ziekte. Vandaar dat een goedgekozen en goedgeregeld regime onontbeerlijk is. Wilt ge Guislain aan de spits houden van gelijkaardige inrichtingen en het doel bereiken waarvoor gij het zo edelmoedig hebt opgericht, dan zouden we tenminste 0,10 fr. opslag moeten krijgen op de onderhoudsdag." Vader Alexander haalt terug zijn slag thuis en verkrijgt 0,80 fr.

Wanneer hij in 1872 Guislain verlaat drukt de Commissie haar spijt uit, maar stelt tegelijk Dr. Ingels voor als geneesheer-directeur, waarop de Congregatie en Dr. Ingels zelf niet op ingaan.

In 1899 is de prijs opgeklommen tot 1,25 fr., en in de onderhandelingen voor 1900 wordt 1,27 fr. voorgesteld.

Een ander probleem is het onderhoud van het gebouw. Daar de instelling eigendom is van de Commissie van de Godshuizen, dienen de broeders van Liefde huur te betalen aan deze laatsten. Deze bedraagt in 1891 0,13 fr. per dag per patiënt, hetgeen totaal op 7000 fr. per jaar komt. Rond deze huur wordt dikwijls gediscussieerd, zeker wanneer voorgestelde aanpassingswerken in gebreke blijven. Uit de correspondentie tussen het bestuur van de instelling en de commissie kunnen we een goed beeld vormen van de verbouwingen en grote veranderingswerken die plaats grijpen. In 1863 wordt een afsluitingshaag geplaatst, in 1871 gasverlichting en elektrische bellen.

Voor de vernieuwing van de erkenning in 1888 worden uitgebreide opmetingen gedaan van de gebouwen : afdeling van de woeligen (46) heeft twee trapzalen, 22 afzonderings- en 2 versterkte kamers, refter, verblijfplaats en een koer van 2.624 m², vier bewakers; de rustigen (156) : 9 slaappleatsen van 18 bedden; de rustige dementen (78) : 6 dortoirs, 3 bewakers; de onzinnelijken (57) : 7 dortoirs, 4 cellen, waarvan één zaal voor "zetepatiënten",

Guislaingesticht. Turnclub. 1930.

Guislaingesticht. Boerderij. 1930.

4 bewakers; de pensionairs (21) : 5 slaapzalen, 1 cel, 4 surveillanten; de kinderkoer (57) : 4 slaapplaatsen, 4 bewakers; de onzindelijke kinderen (23) : 2 slaapzalen, 3 bewakers. In het totaal zijn er 37 broeders en 15 lekebewakers.

Iedere patiënt beschikt over gemiddeld 35 m³ ruimte of 1,50 m² oppervlakte (de reden van hoogbouw was het kunnen vermeerderen van het aantal patiënten per ruimte).

In 1896 is de instelling aan dringende verbouwingen toe, en onderhandelt de generale overste, Amedeus Stockmans, die van februari 1873 tot juli 1874 zelf secretaris was geweest van de instelling, met de commissie en haalt eveneens aan dat de minister van justitie aandringt op vernieuwingen. De Wilgenstraat die door de instelling loopt wordt in 1899 gesupprimeerd, terwijl de nog steeds voorlopige kapel reeds in 1894 werd vergroot. Nog in 1899 worden stallen gebouwd, wordt het laboratorium ingericht en een centrale wasserij. Bij het vertrek van de mentaal gehandicapte kinderen in 1901 komen 50 plaatsen vrij zodat het aantal psychiatrische patiënten kan uitgebreid worden tot 550. De oorlogsjaren betekenen voor de gebouwen en de installaties een ware achteruitgang, met zelfs de verdwijning van de mooie eikenlaan bij de ingang, die als brandhout moest dienen.

Na de oorlog van '14-'18 klinkt één grote vraag naar de Commissie toe : wanneer zullen de noodzakelijke herstellingen worden uitgevoerd en wanneer zal de zo nodige electriciteit aangelegd worden. Vanaf 1920 wordt druk beraadslaagd tussen de Commissie en de Congregatie, maar ondertussen wordt de toestand steeds erger. De congregatie, met name de toenmalige algemene overste Vader Philemon, denkt eraan een nieuwe inrichting op te richten buiten de stad indien de commissie geen betere voorwaarden wil of kan verlenen. Op 18 oktober 1927 wordt de discussie ten top gedreven en deelt de generale overste zijn besluit in één zin mee : we verlaten zo vlug mogelijk de instelling. Dit besluit wordt eveneens op dezelfde dag meegedeeld aan de minister van justitie, hetgeen wel enige opschudding veroorzaakt. Dit dwingt tenslotte de Commissie om de instelling voor een termijn van 60 jaar in erfpacht te geven aan de Broeders van Liefde, die daarbij ook verantwoordelijk worden voor het beheer en het algemeen onderhoud. Het contract wordt getekend op 4 april 1928. Het is tevens het besluit van een jarenlange discussie, die slechts in het licht van het einde van de erfpacht in 1988 zou worden hernomen, maar vlug beëindigd met de aankoop van de instelling door de congregatie op 18 maart 1985.

4. NA DE EEUWWISSELING

Met Vader Donatianus als overste-bestuurder en Dr. De Moor als hoofd-geneesheer wordt in het Guislain de 20ste eeuw aangevangen. Op 18 okto-

ber 1907 wordt het 50 jarig bestaan van de instelling plechtig gevierd. Op dit ogenblik telt de instelling 552 patiënten.

In 1912 wordt men tweemaal geteisterd door een tyfus-epidemie, welke heel wat slachtoffers eist.

Vader Donatianus overlijdt op 4 april 1916 en wordt opgevolgd door Vader Florus die meer dan 40 jaar bestuurder zal blijven in de instelling. Naast de moeilijkheden die de oorlog meebrengt op het vlak van de rantsoenering wordt vooral de aanval met granaten herinnerd op zaterdag 9 november 1918 die aan 5 patiënten het leven kost en schade toebrengt aan de wasserij, de weverij, de zaal van de onzindelijken, de bibliotheek van de inwonende Dr. De Moor en de kleermakerij. De heropbouw wordt fel bemoeilijkt door de meningsverschillen met de Commissie van de Godshuizen, maar na het afsluiten van de erfpacht in 1928 wordt met spoed een totaal vernieuwingsplan uitgewerkt door Architect Van de Vijver. Op woensdag 25 juli 1928 breekt om 10u45 een grote brand uit die de ganse linker vleugel in puin legt. De kranten spreken van de heldenmoed van de broeders die erin slagen al de patiënten te redden, en tevens wordt de brandweer aangeklaagd omwille van het gebrekkig materiaal waarmee de blussingswerken verlopen. 200 patiënten worden overgebracht naar Zelzate waar ze tijdelijk zullen verblijven. Op vrijdag 27 juli breekt een nieuwe brand uit die een gedeelte van de rechter vleugel verwoest. Ook hierbij vallen er geen slachtoffers, maar de schade is aanzienlijk. Brandstichting wordt niet uitgesloten en naderhand wordt een electricien Karel Bytebier in beschuldiging gesteld.

De heropbouw verloopt vlot, en in 1930 is de instelling totaal vernieuwd en gemoderniseerd.

Het branden van de eerste elektrische lamp moet een hele gebeurtenis zijn geweest, want de annalen vermelden de datum : 22 augustus 1928.

In een artikelenreeks in "La Flandre Libérale" van 7, 8, 10, 11, 12, 13 december 1931 wordt een mooie beschrijving gegeven als antwoord op een artikel van Carl De Poorter in de "Neptune" over de erbarmelijke toestand van de geesteszieken in Doornik. De reporter "Nelly" kan niet anders dan besluiten dat de verzorging in Guislain uitstekend is, dat de geestesziekte een te genezen aandoening is en dat het geheel een zeer open en rustige sfeer uitstraalt. Verder vernemen we er dat iedere patiënt bij de opname onderzocht wordt op syfillis (derde stadium wordt de "paralysie générale" of P.G. genoemd) en dat er momenteel 35 % van deze P.G.'s te genezen zijn met de malariakuur.

De reporter kwam eveneens onder de indruk dat er radiodistributie is op de afdelingen en dat er één maal per week filmvertoning was voor alle patiënten. De vernieuwde zolders boden plaats voor de arbeidstherapie.

Ondertussen was er ook een oplossing gevonden voor de samenwerking met de Rijksuniversiteit van Gent. Een stuk grond wordt afgestaan aan

Guislaingesticht. Zangkoor. 1930.

de Staat die er een observatiecentrum bouwt.

De vraag van de universiteit om de professor tevens hoofdgeneesheer te laten worden wordt niet ingewilligd, maar de samenwerking wordt op 24 september 1929 in een conventie vastgelegd. De eerste professor was Dr. Hamelinck en na hem zal Prof. Debusschere en Prof. Verbeek in goede relatie met het bestuur van de instelling hun opleidingstaak verderzetten tot in 1975 de afdeling psychiatrie in het Universitair Ziekenhuis te Gent wordt geopend.

Dr. De Moor neemt ontslag op 8 december 1931 en wordt vervangen door Dr. Van Acker die de nieuwe therapievormen zal invoeren. Hij is ook de eerste geneesheer die de nieuwe dokterswoning links van de ingangspoort betreft; E.H. Joris Eeckhout, toenmalig aalmoezenier, betreft de nieuwe pastorie aan de overkant. Ook de kapel wordt bij de heropbouw van de instelling (1930) gebouwd naar de oorspronkelijke plannen van Dr. Guislain. Het beeld van het H. Hart wordt in 1932 geplaatst en plechtig ingezegend met lof in open lucht. Voor de watervoorziening beschikt men nu ook over een eigen watertoren die achteraan de hof wordt opgericht.

Vermeldenswaard is het feit dat op 8 juli 1937 de eerste insulinekuur wordt toegepast, en dat men in hetzelfde jaar eveneens begint met de cardiasolkuur als voorloper van de electroschock.

De tweede wereldoorlog zorgt natuurlijk voor de nodige problemen, maar bijzonder spannend zijn wel de septemberdagen 1944 wanneer het instituut in de vuurlinie ligt. Op woensdag 6 september wordt de ganse buurt door het Duitse leger bezet en wordt in de hof van het Observatiecentrum een

batterij opgezet. Een broeder, Br. Gedeon, die om 17 u. even via een dakvenster naar buiten kijkt, wordt op slag gedood.

De zieken worden naar de kelders gebracht vanaf 9 september nadat een obus in de zaal St.-Vincentius terecht kwam. Voor de maaltijden worden de kelders even verlaten. De Engelsen slagen er ondertussen in de Verbindingsbrug in handen te krijgen en komen de zaterdagavond (9 september) in de instelling binnen. De zondag is de beschieting hevig en vallen obussen op St.-Paulus, de logeerkamers, de Observatie, de wasserij, de keuken en de hoge schouw van de wasserij die naderhand zal worden afgebroken en opnieuw opgetrokken. De maandag vertrekken de Engelsen en worden vervangen door de Polen die de spreekplaatsen en de feestzaal inrichten tot eerste hulppost, waar soldaten, geneesheren en broeders de gewonden verzorgen, waarvan de meesten geburen waren van de instelling. Zes gewonden overlijden en een aantal doden worden binnengebracht en voorlopig in de hof begraven. Het mag een wonder heten dat onder de patiënten geen slachtoffers vallen. Op het einde van de week wordt alles terug kalm en dient men niet meer in de kelders te blijven. De oorlogsperiode wordt afgesloten en de heropbouw vraagt alle energie, ook in het Guislaininstituut. De opleiding voor psychiatrische verpleegkunde, waarvan het eindexamen vanaf 1932 in Guislain wordt afgenomen, zal op 17 augustus 1952 volledig worden overgebracht naar het Guislaininstituut met Br. Gandalicus als eerste directeur. Met de jaren vijftig wordt een nieuwe periode ingezet waarbij het gelaat van de psychiatrie grondig verandert vooral door het gebruik van aangepaste medicatie.

5. FIGUREN OM NIET TE VERGETEN

Als besluit van deze geschiedsschrijving willen we enige figuren kort beschrijven die met het Guislain op een of andere manier verbonden waren en er mee de geschiedenis hebben geschreven.

Broeder Maximilianus Meijssen (1818-1903)

Afkomstig van Opitter trad hij in 1844 binnen bij de Broeders van Liefde en werd aanstonds geplaatst in het Alexianenklooster. Zijn eerste heldendaad was het samenbrengen van de woeligen in één afdeling, waarbij Dr. Guislain zou gezegd hebben : “Ge kunt het doen, maar dan op eigen verantwoordelijkheid en gevaar”. Het experiment lukte en het werd een gegevenheid bij de latere indeling van de patiënten. Een tweede terrein dat hij bewandelde was dit van de arbeidstherapie en de bewegingstherapie dat hij avant la lettre gestalte gaf. De fotoreeks van 1887 zijn er het bewijs van waarbij hij als oud-militair tussen zijn geüniformeerde patiënten staat. Hij zal het burgerkruis eerste klasse (1885) verkrijgen en benoemd worden tot

Ridder in de Leopoldsorde (1894) waarvoor hij de koning persoonlijk mocht gaan bedanken. Hij stierf op 8 juli 1903 temidden van diegenen aan wie hij zich totaal had gegeven vanaf 1844.

Vader Alexander Van Peteghem (1806-1874)

Jean-Baptist Van Peteghem werd geboren in St.-Lievens-Esse op 10 oktober 1806 als een der zes kinderen van een vroom en welstellend landbouwersgezin.

Op 32-jarige leeftijd trad hij binnen bij de Broeders van Liefde waar hij als Broeder Alexander profeste op 17 juni 1839.

Vanaf 1842 werd hij overste en directeur in het oud Alexianenklooster waar de broeders en de geesteszieken verbleven sinds 1828.

Hij maakte de verhuis mee naar de nieuwe instelling en bleef er tot in 1872, om daarna nog twee jaar overste te worden te Brugge, waar hij overleed op 7 september 1874.

Hij was het die op 22 augustus 1864 in Zelzate grond aankocht zonder medeweten van de Generale Overste en aldus de basis legde voor het latere St.-Jan-Baptist-gesticht. Werd de naam misschien gekozen naar de doopnaam van de voortvarende Vader Alexander ? Hij kwam eveneens in de gunst van Minister Bara die hij wel op een originele wijze had ontvangen. Ook door de Commissie werd hij geprezen en gewaardeerd, al vond men dat hij nogal zelfstandig handelde.

Dr. Benjamin-Constant Inghels (1830-1886)

Benjamin-Constant Ingels werd geboren te Ertvelde op 18 oktober 1830 als jongste in een gezin van twaalf. Als schitterende student promoveerde hij aan de universiteit te Gent in 1856 met het proefschrift "De l'implantation du placenta sur le col utérin". Zijn interesse voor de psychiatrie werd opgemerkt door Prof. Guislain, die hem uitnodigde zijn adjunkt te worden. Na het overlijden van Prof. Guislain op 1 april 1860 werd Ingels zijn opvolger en hoofdgeneesheer van het instituut dat voortaan naar zijn leermeester werd genoemd. De grote verdienste van Dr. Ingels bestond erin het werk van Guislain op een hoogstaande en baanbrekende manier verder te zetten. Hij werkte mee aan diverse medische tijdschriften en werd adjunct-commissaris van de Inspecteur-generaal van de Krankzinnigengestichten waardoor hij met Oudart, opvolger van Ducpétiaux, regelmatig op inspectiebezoek ging in de andere instellingen. Tevens gaf hij verschillende werken van Dr. Guislain terug uit en vulde ze aan met zijn nieuwe bevindingen. Zijn bewondering voor Dr. Guislain was groot en inspireerde hem om in zijn geest verder te werken aan de uitbouw van de instelling die op het ogenblik van het afsterven van Guislain nog niet voltooid was.

Dr. Ingels overleed onverwachts op 22 mei 1886 ten gevolge van een bloedvergiftiging bij een lijkschouwing opgedaan. Zijn leerlingen schon-

ken een beeltenis in medaillon als herinnering aan deze grote psychiater.

Vader Florus Lauwagie (1878-1960)

Geboren als Amatus Karel Lauwagie in Oostende op 3 april 1878, werd hij Broeder van Liefde op 8 september 1898 en kreeg als kloosternaam Florus. Als jonge onderwijzer ging hij naar Leuven, Eeklo, Hasselt en St.-Truiden. Op 21 februari 1907 kwam hij in het Guislaininstituut om er de functie van secretaris waar te nemen en op 6 april 1908 werd hij tevens onderoverste. Op 7 april 1916 werd hij overste en directeur en werd toen "Vader" Florus, de titel die hij zou behouden tot aan zijn dood op 3 april 1960. Vijftig jaar was hij directeur van de instelling met een voorbeeldige trouw, doorheen jaren van moeilijkheden met de Commissie, vernieling door brand, heropbouw en oorlogsprikelen. In 1957 ging hij met rust en zou nog drie jaar op de ziekenkamer verblijven, getekend door de ouderdom. Zijn laatste bestuursjaren gingen wat moeizamer, waardoor de opvolger Br. Amos en secretaris Br. Petronius wel enige zaken moesten rechtzetten wegens verkeerd ingeschreven gegevens. Vader Florus zal in de geschiedenis van het Guislaininstituut een ereplaats behouden.

Eerwaarde Heer Joris Eeckhout (1887-1951)

Joris Eeckhout werd geboren te Deinze op 29 juli 1887 en in 1910 priester gewijd. In de registers van het bisdom kunnen we lezen dat hij achtereenvolgens onderpastoor was te Baarle-Drongen, Michelbeke, Vrasene en Gent, om van 1928 tot 1951 aalmoezenier te worden van het Guislaininstituut.

Daarnaast werd hij in 1931 lid van de Koninklijke Vlaamse Academie waaruit zijn grote verdienste blijkt op literair vlak. Als jonge priester schreef hij gedichten en in 1914 verscheen bij Lannoo een bijbelspel over de Verrijzenis. Na de eerste wereldoorlog publiceerde Joris Eeckhout zijn eerste bloemlezing "Onze Priesters-Dichters" als reactie op Frederik Van Eden die beweerde dat de priester de vrijheid mist om een echt priester te zijn. Later volgde "Proza van Vlaamse Priesters" en zijn boeken over de literaire groten : Giovanni Papini, Karel van de Woestijne, enz. en een veertiental bundels literaire profielen.

Tussen 1905 en 1945 heeft hij vooral naam gemaakt met zijn indrukwekkend aantal kritieken welke regelmatig verschenen in "De Groene Linde", "Het Vlaamse Land", "Dietsche Warande", e.a.

De laatste vijf jaar van zijn leven was hij omwille van een zware lichamelijke aandoening niet meer literair actief. Hij overleed op 28 februari 1951 na 23 jaar aalmoezenier te zijn geweest in het Guislaininstituut.

Dokter Karel Van Acker (1895-1975)

Op 1 december 1931 werd Dr. Karel Van Acker benoemd tot eerstaan-
wezend geneesheer of hoofdgeneesheer, na vier jaar derde hulpgeneesheer
te zijn geweest te Zelzate. Dertig jaar bleef hij in die functie de motor van
het Guislaingesticht, zoekend naar nieuwe methodes, in een periode dat de
somatische therapievormen zoals insuline-, malaria-, cardiazol-, electro-
shockkuur mekaar snel opvolgden. Hij was gesteld op wetenschap, en in
het tijdschrift "Ziekenverpleging" gaf hij regelmatig een bijdrage over de
nieuwste bevindingen.

Als lesgever en conferencier was hij uitermate boeiend en graag beluisterd.
Hij schreef enige boeken, waaronder "Vlaamsche temperamenten" en
"Zeven diagnosen" waarin hij gekende figuren via een karakterstudie
grondig analyseert.

Op 1 januari 1961 ging hij op rust, waarbij het jaarverslag van 1961 ver-
meldt dat hij van geen afscheidsreceptie wou weten.

Hij overleed te Ekeren op 3 mei 1975.

Oscar Colbrandt (1879-1959)

Oscar Colbrandt werd geboren te Gent op 15 juli 1879 als vijfde van zes kin-
deren in een bakkersgezin.

In 1891 wordt hij leerling aan de Gentse Academie waar hij Jules Van Bies-
broeck en Louis Tijtgadts als voornaamste leraars had. Vanaf 1904 neemt
hij deel aan groepstentoonstellingen en dient zich aan als portretschilder.
Vanaf 1912 betreft hij een atelier in het Proveniersterstraatje in het Oud
Begijnhof. Vanaf 1923 exposeert de introverte Colbrandt nog uitsluitend
religieus werk, waarbij de Christus-figuur in alle aspecten wordt voorge-
steld. In 1934 sterft zijn ongehuwde zuster Irma en blijft hij alleen met zijn
broer Catulle die hem incasseringsborderellen van de "Banque de Flandre
et de Gand" bezorgt waarop hij zijn schetsen tekent. In 1939 is er een eerste
korte opname in het Sint-Jan-Baptistgesticht te Zelzate, maar vanaf 8
maart 1942 wordt hij opgenomen in het Guislaininstituut waar hij zal ver-
blijven tot aan zijn dood op 5 december 1959, met een korte onderbreking
van 26 juli 1949 tot 5 mei 1950.

Gedurende zijn lang verblijf in het instituut kon Colbrandt niet meer bewo-
gen worden te tekenen noch te schilderen. Hij overleed eenzaam in het Bij-
lokehospitaal ten gevolge van een beenamputatie. Naderhand werd zijn
stoffelijk overschot bijgezet op het Campo Santo te St.-Amandsberg.

Bijlage 1 : Directeurs van het Guislaininstituut

Vader Alexander	1857-1872	Vader Florus	1916-1957
Vader Constant	1872-1876	Br. Amos	1957-1959
Vader Hilduardus	1876-1890	Br. Anianus	1959-1962
Vader Donatius	1890-1916	Br. Salvinus	1962-1964

Br. Lucidius	1964-1966	Br. Jos De Vos	1977-1980
Br. Victor Quets	1966-1970	Br. Fernand Gevers	1980-1982
Br. Antoon Baecken	1970-1971	Br. Raymond De Smedt	1982-1982
Br. Albert Theunis	1971-1977	Br. René Stockman	1982-heden

Bijlage 2 : Hoofdgeneesheren van het Guislaininstituut

Dr. Guislain	1828-1860	Dr. Van Acker	1931-1961
Dr. Ingels	1860-1886	Dr. D'Haenens	1961-1964
Dr. Morel	1886-1896	Dr. Van Acker	1964-1981
Dr. De Moor	1896-1931	Dr. Van de Velde	1981-heden

Bijlage 3 : Aalmoezeniers van het Guislaininstituut

E.H. Bonjean	1857-1866	E.H. Segers	1900-1928
E.H. Ervinck	1866-1875	E.H. Eeckhout	1928-1951
E.H. Van Haute	1875-1891	E.H. Ogiers	1951-1976
E.H. De Beule	1891-1895	E.H. Vanderstichele	1976-1988
E.H. D'Huyvetter	1895-1900	E.H. De Moor	1988-heden

Bijlage 4 : Aantal opgenomen patiënten in het Guislaininstituut

1815	82	1880	492
1825	120	1890	500
1830	122	1900	520
1840	144	1910	550
1850	195	1920	550
1855	230	1930	720
1857	294	1940	717 + 180 zieken overgebracht uit Mortsel
1860	364		
1870	478	1950	720

BIBLIOGRAFIE

- -, *A la mémoire de M. le Dr. B.C. Ingels*. Gent, Vanderhaeghen, 1886, pp. 14.
- Alfred, Br., *Enige lessen en verhandelingen over het verplegen van zieken en krankzinnigen*. Manage, Broeders van Liefde, 1906, pp. 176.
- Archief Hoofdbestuur Broeders van Liefde, Rome
 - Briefwisseling met Commissie der Godshuizen.
 - Briefwisseling en jaarverslagen tot 1889.
- -, *Chez les fous, une visite à l'hospice Guislain*. La Flandre Libérale, 7, 8, 10, 11, 12, 13 december 1931.
- Deodatus, Broeder, Het honderdjarig bestaan van het Guislaingesticht, in *Psychiatrie en Verpleging*, 1957, p. 3-10.
- Derave, Hilde, *Ontstaan en evolutie van het Psychiatrisch Centrum, Dr. Guislain, (1857-1928)*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, K.U.L., 1988, pp. 94 + bijlagen.

- Dispositions réglant l'organisation de la clinique de psychiatrie institutée près la Faculté de Médecine à l'Université de Gand, 24 september 1929.
- -, *Het Guislaingesticht in de vuurlijn*. 1944, handschrift, pp. 4.
- -, In memoriam Joris Eeckhout. Gent, Vanmelle, 1952, pp. 81.
- Jaarverslagen van de Congregatie van de Broeders van Liefde.
- *Jozef Guislain*. Herdenkingsbrochure 1960, pp. 23.
- Klinische registers archief Dr. Guislaininstituut.
- Koenraad, Broeder, geschreven nota's i.v.m. het Guislaingesticht, s.d., pp. 12.
- Krantenartikelen uit de Landwacht, Gentenaar, Bien public Gand, i.v.m. brand 25 juli 1928.
- Leonard, Vader, Historiek van het Guislaingesticht te Gent. Gent, 1932, handschrift, pp. 25.
- Liégois, *Repertorium van het historisch bezit van de katholieke psychiatrische instellingen in Vlaanderen*. Leuven, Acco, 1984, pp. 194.
- -, *Oscar Colbrandt*, catalogus herdenkingstentoonstelling 1979. Gent, Dienst Culturele Animatie, 1979, pp. 46.
- *Reglement voor de gestichten der krankzinnigen*. Gent, Gyselinck, 1851. pp. 67.
- Reichgelt, Br. C. G., *De Broeders van Liefde, 1807-1876*. Gent, Broeders van Liefde, 1957, pp. 247.
- Reichgelt, Br. C. G., *De Broeders van Liefde, 1876-1922*. Gent, Broeders van Liefde, 1976, pp. 339.
- Stockman, Br. René, *De Kerk en het verstoorde leven*. Tielt, Lannoo, 1988, pp. 351.
- Stockman, Br. René, *Mijmeringen*, Gent, Guislainmuseum, 1967, pp...
- Van Acker, Dr. K., *Vlaamsche Temperamenten*, Gent, Standaard 1944, pp. 119.
- Vandermeersch, Patrick, *Psychiatrie, godsdienst en gezag*. Leuven, Accoo, 1984, pp. 297.
- Van Hoorde, J., *Levensschets van Dr. J. Guislain*. Gent, Hoste, 1187, pp
- Warner, Broeder, Guislain, in *Helpende Handen*, Gent, Broeders van Liefde, december 1973, pp. 11-26.

Br. Dr. René STOCKMAN

NASCHRIFT VAN DE REDACTIE

Wij herinneren onze lezers er aan dat sinds meer dan 3 jaar een bijzonder interessant museum geopend werd in het Gesticht.

Het behandelt niet alleen de geschiedenis van het gesticht zelf, maar ook de psychiatrische verzorging in het algemeen vanaf de vroegste tijden tot heden.

Deze die niet zouden behoren tot de tienduizenden die het museum reeds bezochten kunnen deze nalatigheid nog altijd goedmaken en zullen dan met verbazing al het interessante dat daar te zien is ontdekken.

Voor openingsuren en -dagen geeft men best een telefoontje op het nummer 26.12.91.

Een uitstekende aanvulling is de lijvige catalogus die verleden jaar verscheen. Hij werd rijkelijk geïllustreerd met 170 afbeeldingen, waaronder

14 kleurenfoto's. We zegden "catalogus", maar in feite is het veel meer dan dat. Zelfs voor iemand die het museum nog niet bezocht heeft is het een zeer boeiend boek.

De prijs van 595 fr. is zeer redelijk. Wie een luxe-uitgave verkiest betaalt 850 fr.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE NR. 202

Op 6 mei 1899 stelde Louis Van Biesbroeck in de rubriek "Beeldhouwwerken - St.-Jacobskerk - XVIIe eeuw" in het Frans een fiche op over

Het Tabernakel van de St.-Jacobskerk

Dit gebouwtje is een van de laatste specimens van die tabernakels in torenvorm, in gebruik op het einde van de Middeleeuwen en gedurende de Renaissance, waarvan dat van Zoutleeuw het rijkste type is in ons land. Zoals alle gebouwtjes van dat soort is het geplaatst in de opening van een arcade, links van het koor. Alhoewel het niet meer de zuiverheid van vorm bezit die karakteristiek was voor de mooie voortbrengselen van de Renaissance, geeft zijn slanke silhouet toch een gelukkig effect in de kerk.

Het gebouwtje is zeshoekig met boven elkaar geplaatste verdiepingen in marmer van verschillende kleur en het wordt bekroond door een vergulde pelikaan in zijn nest.

De zes zijden van dit heiligdom, boven het voetstuk, zijn versierd met geajoueerde en gegraveerde koperen panelen met bijbelse onderwerpen; daarboven bas-reliëfs in witte marmer de kerkvaders voorstellend. Boven deze zijden bevindt zich een rij van zes nissen met beeldjes van witte marmer tussen gejaspeerde zuiltjes. Het bovenste gedeelte is cirkelvormig. Net als voor het Bronchorst-monument in de aangrenzende arcade staat men voor een tegenstrijdigheid voor het vaststellen van de datum van zijn oprichting.

Het jaarteken 1593 gegraveerd op de omlijsting van de koperen panelen schijnt moeilijk verenigbaar te zijn met zijn halfslachtig karakter en het gebrek aan finesse van het beeldhouwwerk.

Volgens Kervyn de Volkaersbeke zouden de panelen ouder zijn dan het monument dat van de XVIIe eeuw zou zijn. Dat is nauwelijks aanvaardbaar. Alles wijst er op dat ze gemaakt werden voor het gebouwtje : de stijl van de versieringen van de onderwerpen gegraveerd in de medaillons zijn in perfecte overeenstemming met het karakter van het ensemble.

Het tabernakel van de St.-Jacobskerk.

Althoe kleding bijna nu maar te zien is op de markt, is het toch een heel mooi voorbeeld van een heel goed gelukkig dag in dat dit gebouw te
dettin te bezichtigen - een vrijheid minstens, binnen en buiten, te
maken een zeer het verspreiden van alle Europese volken, en
formen, officieren die de terrassen van de Koning van zijn

Alles wel beschouwd, mag men aannemen dat het ensemble van het tabernakel van deze datum is die grenst aan de XVIIe eeuw en dat het, zoals het Bronchorst-monument, later wijzigingen heeft ondergaan.

Er bevindt zich in de aanpalende afsluiting een grafplaat met een inscriptie die laat veronderstellen dat het zo geweest is. Zie hier deze inscriptie : Hic jacent Ds Joannes Bapta et Da Maria Luytens qui marmore hoc chorum et Eucharistiam decorarunt. Obiit ille 147bris 1704, illa 2 julii 1705.”

Moet men door “Eucharistiam” begrijpen dat ons tabernakel gewijzigd zou geweest zijn terzelfdertijd met het Bronchorst-monument ?

Men zou het gemakkelijk kunnen geloven en het is wat het meest waarschijnlijk schijnt. De ontaarde vormen van het monument zijn dan natuurlijk verklaarbaar.

Dit tabernakel werd nog beschadigd door een kanonskogel die de kerk binnendrong bij het bombardement van de stad door de Oostenrijkse troepen van het Spanjaardskasteel, gedurende de Brabantse Omwenteling. De beeldhouwer Lagye herstelde het in 1789.

Cf. Kervyn De Volkaersbeke, *les Eglises de Gand*, t.II, pp. 21-22 - Fr. De Potter, *Gent*, t.VII, p. 34.

LODEWIJK XVIII IN GENT

Op 30 maart a.s. zal het precies 175 jaar geleden zijn dat Lodewijk XVIII in Gent aankwam voor een verblijf dat bijna 3 maanden zou duren. Een gelegenheid, dachten we, om deze gebeurtenis eens opnieuw te laten belichten door Pierre Kluyskens aan de hand van een artikel dat hij destijds schreef. Zoals altijd gebeurt deze herpublicatie met de vriendelijke toestemming van de familie Kluyskens.

Het verblijf van Lodewijk XVIII gedurende de beruchte Honderd Dagen in het Hotel d’Hane - Steenhuyse in de Veldstraat, is ongetwijfeld het langste dat ooit een vreemde monarch te Gent hield : het gelukkigste wel niet, want zelden heeft een koning zo vele bange dagen beleefd als de arme en zwaarlijvige 18e en laatste Lodewijk, in de grote salons van de Veldstraat. Voor de Gentenaren was het werkelijk een buitenkansje de uit zijn land gevluchte koning binnen hun muren te mogen ontvangen : het was nu eenmaal geen bezetting en men kreeg gelegenheid dag in dag uit, nieuwe vedetten te begroeten : een volledig ministerie, prinses en prinsessen, diplomaten, een gans Hof, vertegenwoordigers van alle Europese volkeren, uniformen, officieren die de terrassen van de Kouter met kleur en gelach

Lodewijk XVIII

vulden, want die soldaten namen het leven langs de mooie kant, en die 's avonds de Gentse meisjes urenlang lieten rondwalsen, in afwachting dat het Kongres van Wenen de grote wals zou beginnen.

Op 30 maart 1815 arriveerde de doorluchtige banneling, ernstig en waardig, ietwat gelaten als een man die weet dat hij reeds veel tegenslag kende en nog vele slechte dagen in 't verschiet heeft : "Heden, om 5 uren naermiddags, noteert Hye-Schoutheer in zijn Dagboek, kwam alhier aen, komende van Oostende, Z.M. den Koning van Frankrijk Louis XVIII, tusschen eene reye belgische en hannoverse soldaeten, ge-

plaatst van aen de Brugsche poorte tot aen het huys van den graef D'Hane Steenhuyse; hij was gezeten in eene allerschoonste koets, zijnde gans in 't goud vernist, waer op de wapen van Frankrijk; hij was gekleed met een hemelsch blauwe kleed, zittende in de fond der voiture, ter regter zijde, gevolgd door eenige voornaeme fransche officieren van verscheyde wapen. Mr Chollet reed voor 's Konings rijtuyg, roepende Vive le Roi ! het welk door menigte aenschouwer wierd herhaeld : ten half zeven nam hij aldaer het avondmael in de groote zaele ter straete, voor een igelyk zichtbaer; voor aeler Z. Maj. zich ter tafel zette, kwam hij aen de vensters, en beantwoordde met een zeer lief tallig aanwezen en lachende gelaet de aenschouwers, die niet ophielden Vive le Roi ! te roepen. Soupeerde Z.M. den Koning ten 6 uren 's avonds, en dit alle de dagen dat er hij is verbleven, op de zelve ure; Z.M. was van zeer goeden appetijt : naar andere spijzen geheeten te hebben, sloeg hij nog honderd hoesters binnen, het volk kon dit dagelijks aenschouwen, geene blafeturen toe gedaen zijnde."

Hoezou bij en dergelyk spektakel dat ieder avond de nieuwsgierigen naar de Veldstraat trok, de Gentse humor lang in gebreke zijn gebleven ?

Het is nogmaals Hye die ons de gelukkige "zet" van de typische Gentenaar vertelt : "er wierd eenen man, die bleef staen om den koning het avondmael te zien nemen, in echtenisse gesteken om dat hij riep "Viva Louis die zweet", betrekkelijk op Louis XVIII willende te verstaen geven dat den koning zweette, Vlaemsche of Gentschen terme, waer door men te verstaen geeft, dat iemand in nood is".

Men kent de naam niet van die Gentse humorist, doch die kleine anekdote neemt plaats naast de heerlijke en vrolijke daden van Keizer Karel en maakt thans anderhalve eeuw later, nog steeds deel uit van de Gentse legende en humor.

De geschiedenis wordt nooit op het ogenblik zelf der feiten neergepend. De Gentenaren hebben enkel de Petite Histoire van de Honderd Dagen gezien, niet die tragische bladzijden zoals zij later geschreven werden door mensen die te Parijs, te Gent en elders in Europa het dagelijkse suspense konden beleven. Onze voorouders zagen de hoge pieten het Hotel d'Hane-Steenhuysse binnenlopen, maar zij wisten niet welke boodschap, welk goed of slecht nieuws zij brachten; zij zagen de koning, stil glimlachend in zijn koets tijdens zijn dagelijkse wandelingen, zij zagen hem ook af en toe de richting inslaan van de "Guinguette du Strop" waar hij het zich lekker liet smaken, zij zagen 's avonds na het traditionele avondmaal met de 100 oesters de lakeien de kaarten klaar maken op 't tafeltje voor het partijtje whist van de koning, en misschien hadden zij wel vernomen, omdat de officieren het in het oor van hun meisje tijdens een bal hadden gefluisterd, dat de koning bij het spel een slechte verliezer was, zij zagen ook geregeld generaals en ministers in de schouwburg, een Wellington geheimzinnig het hotel binnen wippen, maar van het drama dat zich in het Italiaans salon afspeelde, van de strijd van Lodewijk XVIII tegen de intrigues van het Hof en van de buitenlandse diplomaten wisten zij praktisch niets af.

Voor hen was een generaal een mooi stuk uniform, Chateaubriand de grote schrijver, Lodewijk XVIII een arme man die net als de inwoners van Gent destijds, veel geleden had en nog veel leed van al het kwaad van de tyran met name Napoleon; en toch was op datzelfde ogenblik de woning welke graaf d'Hane-Steenhuysse zo bereidwillig ter beschikking had gesteld van de zwaarlijvige Lodewijk, het centrum van Europa geworden, de broeikamer waar hoop en wanhoop elkaar dagelijks opvolgden naargelang een goed of verderfelijk kommuniquee binnenkwam, waar mensen met mooie klederen en stralende glimlachen elkaar haatten, waar een ongelukkige monarch zich eenzaam als een terdood veroordeelde voelde en wist dat hij zijn troon slechts opnieuw zou kunnen beklimmen indien de vreemde mogendheden met een pletrol de Franse legers, zijn zonen zouden vernietigen.

VIJFENTACHTIG van de beruchte Honderd Dagen hebben Lodewijk XVIII, zijn familie en het handvol hem trouw gebleven hovelingen in Gent doorgebracht. Gedurende gans die tijd werd onze stad in een reusachtige schouwburg herschape, waar het meest heterokliet publiek van diplomaten, officieren, soldaten en vluchtelingen, uit alle hoeken van Europa samengestroomd, de zaal vulde, met als podium, als toneel het Hotel d'Hane-Steenhuysse, een scène die slechts enkele ogenblikken per dag de voor-naamste acteurs voor het voetlicht bracht, want Lodewijk XVIII had, zelfs in ballingschap, geen iota aan de strenge en plechtige hofetikette willen veranderen. Zoals in Versailles, grepen de noen- en avondmalen van de Vorst in het openbaar plaats, d.w.z. dat het volk langs de vensters van de Veldstraat het spektakel kon bewonderen, terwijl enkele geprivilegieerden,

meestal van het vrouwelijk geslacht, in het salon zelf mochten plaats nemen, gezeten of rechtstaande tegen de muren van de eetzaal.

Voor het overige werd het doek van de scene geheimzinnig toegeschoven om te beletten dat het volk van Gent en mogelijke spionnen van Napoleon getuige zouden zijn van hetgeen op het toneel en achter de schermen omging.

Heel mooi was het precies niet. Ballingschap brengt gewoonlijk ellende, heimwee, wanhoop met zich mee, doch zulks is weinig of niets vergeleken bij de talloze intrigues, de haat, de verbeterde strijd tussen de frakties die in 1815 te Gent, meer dan elders en dan ooit, dagelijkse kost waren in de elegante salons van het Hotel d'Hane-Steenhuysse, "le château royal" zoals de Fransen het noemden.

Er waren twee kampen die zelfs een Salomo niet had kunnen verzoenen : de Ultras, grotendeels gevormd door de emigrees die na de Omwenteling een eerste maal de ballingschap hadden gekend en die slechts hunkerden naar een volledige terugkeer naar het Ancien Régime, en dan de gematigden die wel inzagen dat zelfs moest Lodewijk XVIII zijn troon terugvinden, er heel wat zou dienen gewijzigd te worden.

Tussen die twee kampen van water en vuur, trof men dan nog de massa lawen aan, mensen die slechts hun eigen belang voor ogen hadden en zich klaar maakten met de overwinnaar mee te wippen, meer dan nog een hoop avonturiers van alle slag, die in het kleine Hof zonder controle en tucht, aardig aan business deden.

Midden dit krakeel en die intrigues, bleef enkel de koning zijn waardigheid behouden : "Il était roi partout, heeft Chateaubriand met zijn romantische pen geschreven, comme Dieu est Dieu partout dans un temple ou dans une crèche. Jamais son infortune ne lui arrache la moindre concession; sa hauteur croissait en raison de son abaissement."

Hij alleen wellicht beseft ten volle hoe tragisch de toestand is en waarom hij voor de tweede maal zijn land moest ontvluchten. Hij draagt de gevolgen van de talloze fouten bedreven, buiten en tegen zijn wil om, door de eerste Restauratie en vandaag ziet hij dat de mensen die hem omringen dezelfde fouten en misstappen zullen bedrijven indien hij ooit terug over de Franse grens kan.

Maar hoe, met wie ? Eens te meer, zoals de eerste maal, "dans les fourgons de l'étranger", omringd van een staf generaals van de Europese grootmachten, als hun gijzelaar en gevangene ? Die terugkeer zou slechts een werkelijkheid worden ten koste van zoveel bloed zijner landgenoten, ten koste van een verpletterende overwinning van de Verbondenen op soldaten die toch zijn onderdanen waren !

Maar er blijft Lodewijk geen andere keus over : het is niet het klein spookleger dat te Aalst onder het bevel staat van de hertog de Berry, dat het leger van Napoleon zou verslaan, wel die 100.000 vreemde soldaten die naar

de Franse grens oprukken en die de Franse soldaten tot de laatste man zouden willen uitroeien en uitmoorden. Zijn lot, zijn troon, berusten in hun handen !

Dan maar liefst de gebeurtenissen, het onmogelijke mirakel afwachten, en doen alsof men nog werkelijk koning van Frankrijk is.

Hij verleent audiëntie in die grote Zaal der Seizoenen met de fraaie schilderijen van Norbert Van Reysschoot aan de wanden, aan de ambassadeurs van Oostenrijk, van Pruisen, van Holland, van Rusland, van Groot-Britannië die hem begroeten en behandelen als de koning die tijdelijk zijn intrek heeft genomen op een paar km van de Franse grens.

Hij vormt zelfs een regering met gematigden en Ultras, met de Jaucourt, Blacas, Beugnot, Louis Clarke, d'Angles en Chateaubriand, mensen die de in die omstandigheden nogal belachelijke titel dragen van minister van oorlog, van de zeemacht, van binnenlandse zaken, zelfs van financiën, ofschoon er noch geld noch staatskas is, en de koning ontvangt zijn hovelingen, plechtig en statig, een hertog de Lévis die zo arm is dat hij kousen moet ontlenen voor de audiëntie en op zijn pantoffels verschijnt omdat zijn schoenen versleten zijn en die, te fier om het te bekennen, overal gaat rondvertellen dat hij aan de voet gekwetst is en geen schoenen mag dragen !

Er verschijnt zelfs een dagblad, het "Journal Universel", waarin de officiële dokumenten verschijnen, naast artikels waarin men zijn gal uitspuwt tegen Napoleon, de tiran, en naast enkele frisse gedichten van de hand van de koning.

Zo sleet het Hof onrustige en vervelende dagen door in de Veldstraat. Alleen de jonge officieren die in marge van al dat diplomatisch rumoer en hofintrigues bleven, stelden het niet al te slecht : "Je ne serais pas surpris, lezen wij in een dagblad, qu'il se fit à Gand, pour le moins tout autant d'aimables folies qu'à Paris".

Er golfd nu dramatisch dagen aan : de grote schok tussen de legers van Napoleon en de Verbondenen kon niet eeuwig uitblijven, de beslissing moest vallen, en zoals het reeds zo menigmaal was gebeurd in de geschiedenis, was het opnieuw in ons land dat het bloed zou worden vergoten, in de vlakte bij Waterloo.

Het toeval heeft gewild dat de eerste berichten over de slag, welke Gent bereikten, de overwinning van Napoleon meldden.

De paniekstemming in de Veldstraat was onbeschrijfelijk : men dacht nog enkel aan de vlucht en andermaal stond in het salon een eenzame man, de koning, door elkeen verlaten, midden de haat, de lafheid en een hoop bagage.

Hij sprak toen kalm en beheerst een zestal woorden uit, die wel zeer hard moeten geklonken hebben in het oor en het hart van vele hovelingen : "Que ceux qui ont peur, partent".

Maar wie luisterde nog naar koninklijke woorden in die zwoele juni-avond : de maskers waren afgerukt, en men zag slechts radeloze aangezichten, als wilde dieren die vluchten voor een bosbrand. Iedereen zocht naar een koets, een paard, een vermomming om zo gauw mogelijk Gent te verlaten. Waarheen ? Niemand wist het, men zocht enkel te ontkomen uit de hel van Gent om door de overwinnaar niet aldaar te worden aangetroffen aan het Hof van de koning.

Lodewijk XVIII staat doodsbleek bij het venster, het smalle venster in de richting van de Koornmarkt; hij staart angstvallig naar de straat, in de hoop een nieuwe koerier met andere, betere berichten te zien opdagen, doch zijn ogen zien enkel het spektakel van hovelingen die het Hotel ontvluchten.

Lakeien komen nu geruisloos het grote salon binnengeslopen met zware kandelaars, alsof zij het sterfbed van de monarchie met doodskaarsen nog tragischer willen doen uitschijnen.

In een hoek van het salon, rillend, met uitpuilende ogen, twee zijner hovelingen, Duras en Brancas. Lodewijk bekijkt ze even aan en kan niet nalaten te glimlachen, want plots komen hem een paar rijmpjes te binnen :

“Brancas, Duras, Damas, Blacas

Semblent d’abord un brelan d’as;

En y regardant de plus près

Ce n’est qu’un brelan de valets”

Elf uur, middernacht slaan op de toren van het Belfort, een uur. Men hoort nog enkel het lichte knarsen van de kaarsen in de Venetiaanse luchter, de straat is tragisch stil en donker, en dan plots hoort men in de verte, komende van de Koornmarkt, het galop van een naderend paard op de hobbelige kasseien. Iedereen veert recht. Is het een koerier, een estafette ? Ja, het kan niet anders, maar wat een galop; men hoort de man die van zijn paard wipt, de gang binnenstormt, naar het salon rent. Een brief van Pozzo uit Brussel.

Als marmeren beelden staan de hovelingen, de laatste ministers tegen de wanden, terwijl de brief wordt opengescheurd. De overwinning ! Napoleon is verslagen, op de vlucht, zijn leger in de pan gehakt.

Er komen tranen in de ogen en dan barst plots de vreugde uit; men omhelst zijn gebuur, men juicht de koning toe, men zweert hem eeuwige trouw, en terwijl men uit de koffers het zilverwerk uithaalt, dat lakeien rondlopen met volle glazen en de tafel dekken, stormen diezelfde hovelingen die enkele uren voordien het Hotel d’Hane ontvluchtten, de gangen, de zalen, de salons binnen, met luid geroep, met stralende aangezichten alsof zij de overwinning hadden behaald, alsof zij er nooit een ogenblik aan getwijfeld hadden.

De koning was nu nog bleker geworden. Hij zat opnieuw voor het venster, ditmaal starende naar de hemel; hij dacht aan de woorden die hij straks

Ter intentie van onze jonge lezers die Pierre Kluykens niet gekend hebben, publiceren wij hier een foto van deze merkwaardige figuur. Ze werd genomen op 23 juli 1978 (Gentse Feesten) in het Museum voor Volkskunde door ons lid de Heer Gustaaf Van Damme.

zou moeten uitspreken om de Verbondenen, die de Fransen hadden verslagen, te bedanken, hij dacht ook aan die duizenden landgenoten die de dood hadden gevonden op het slagveld, aan de dag van morgen, aan de terugkeer naar Parijs, aan de nieuwe dageraad na de lange nacht en misschien aan die stad Gent en aan de Gentenaren die hem met stille sympathie in die bange dagen hadden ontvangen.

Pierre KLUYSKENS

DE CONCESSIO CAROLINA

Op 30.04.1540, nu 450 jaar geleden, werd de Concessio Carolina door Keizer Karel aan de stad Gent opgelegd. De autonome machtspositie van de stad was hiermee definitief voorbij ! Het was allemaal begonnen in 1537. Karel was oorlog aan het voeren tegen koning François I van Frankrijk en had dringend geld nodig. Toen hij een “bede” vroeg aan de stad, weigerde de Collatie hardnekkig deze toe te staan. De Collatie was een gemeentelijke raad, bestaande uit een afvaardiging van elk van de “Drie Leden”, een stedelijk regime met democratische inslag, dat de plak voerde van ca. 1370 tot 1453 en opnieuw van 1477 tot aan de Carolijnse Concessie. Het eerste Lid, *de poorterij*, het enige Lid waar de vorst nog greep op had, mocht 6 schepenen leveren; het tweede Lid, *de 53 kleine neringen*, mocht 10 schepenen leveren; het derde Lid, *de weverij* of grote nering, mocht eveneens 10 schepenen leveren. In opdracht van de keizer, deed onze landvoogdes, Maria van Hongarije, de gevraagde belasting toch innen. Hierdoor ontstond de opstand van 1539. Vertegenwoordigers van de ambachten maakten zich meester van het stadsbestuur. François I, zelf een absoluut vorst, had een hekel aan onze opstandelingen, vooral omdat “die van Gent” wel eens tot voorbeeld konden dienen voor Parijs. Ten tijde van de jacquerie (1358) waren de Parijzenaars in opstand gekomen, onder leiding van Etienne Marcel, eveneens tegen de ongenoeglijke oorlogsbelastingen. Men droeg de witte kaproen, symbool van de onversaagde Gentse krijgsmacht, en slaakte op straat de veelzeggende kreet “leve Gent !”. Om een herhaling van de geschiedenis te voorkomen, legde de Franse koning even de wapens neer en stond de keizer toe, over Frans grondgebied, naar Gent op te rukken teneinde de opstand neer te slaan. Bevreesd voor de oprichting van een stadstaat, kwam Karel aan te Gent in februari 1540. Zijn belangrijkste straf was mild omdat de gemoederen intussen bedaard waren. In plaats van de stad met de grond gelijk te maken, zoals Karel de Stoute in 1468 met Luik deed, kondigde hij zijn Carolijnse Concessie af (= Karels toegeving). Gent was per slot van rekening zijn geboortestad en daar was hij fier op. Hij zou ooit tegen de Franse koning gezegd hebben : “Je mettrays Paris dans mon Gandt”. Zijn manier om Gent te temmen bestond erin de 26 schepenen voortaan door zijn commissarissen te laten aanstellen. Aan het hoofd van de gereorganiseerde neringen, van 54 in aantal teruggebracht tot 21, stond voortaan een door de vorst aangestelde overste, in plaats van een zelfgekozen deken. Deze dekens hadden zich in het verleden meermaals ontpopt als volksleiders in het verzet tegen diverse vorsten. Denken we maar aan het optreden van Pieter van den Bossche, deken van het ambacht der schippers, tijdens de Gentse Oorlog van 1379 tot 1385. Na de nederlaag van Westrozebeke (1382), waarbij Filips van Artevelde sneuvelde, nam hij,

samen met Frans Ackerman, de leiding over teneinde de strijd voort te zetten. Ook Jan van Coppenhulle, overdeken van de kleine neringen in 1490-1491, leidde het verzet tegen Maximiliaan van Oostenrijk, gedurende de Eerste Vlaamse Opstand (1483-1485) en gedurende de Tweede Vlaamse Opstand (1487-1492). Het motief was ook bij deze rebellie onvrede door de zware belastingsdruk. Jan liet zelfs zijn eigen munt slaan, de fameuze "Gentse Coppennollen". In 1539 was de Collatie aanstichter van het oproer geweest. Daarom beperkte keizer Karel deze "Brede Raad" tot één Lid, slechts bestaande uit 6 notabele poorters die de zeven parochies mochten vertegenwoordigen. Hiermee waren de Drie Leden afgeschaft, m.a.w. de inspraak van de kleine neringen en de wevers. Artikel 65 van de Concessio Carolina spreekt duidelijke taal :

Voerts hebben wy gheboleert (afgeschaft) ende aboleren ten eeuwighe daghen de distinctie (onderscheid) vande drye leden onser voirsyde stede van ghendt, willen ende ordonneren, dat van nu voertaene de poorters ende alle dinsetene (inwoners) der selver stede, zyn ende blyven sullen maer een let (één Lid) ende onse voirsyde stede gheregeert ende gegouverneert zy ende blyve alleene onder een lichaem ende ghemeente.

In artikel 67 wordt nog eens uitdrukkelijk het derde Lid, ofwel de weverij en haar 23 wijken, afgeschaft :

Oick om goede consideratien hebben wij gheboleert (afgeschaft) ende aboleren alle de dekenen soe groot als cleene, mitgaders tlet (het Lid) ende dekenye vande wevers, twelch men hiet (heette) de weverie, ende de wycken van diere.

De wedersamenstelling van de gereduceerde neringen wordt uit de doeken gedaan in artikel 68 :

Dat voertaene bynnen onser stede van ghent, nyet meer dan eenentwintich neringhen wesen zullen, ende totten voirsyden ghetale, hebben wy ghe-restringeert (beperkt) ende restringeren, doude ghetal vande dryenvyftich neringhen ende wevers derselver onser stede, dewelcke huer ordene onderhouden sullen soe hier na volght, te wetene :

deerste vleeschouwers (1)

tweede vischcoopers (2)

tderde sceplyeden (schiplieden) (3)

tvierde backers (4)

tvyfste brouwers (5)

tzeste wollewevers (de vroegere grote nering)

tsevenste sceppers (kleermakers) (6) oudtcleercoopers (7) kausmakers (8) ende droochscheerders (9)

tachtste tappissiers (10) tyck ende lynwaetwevers (11)

tneghenste cruyniers (12) kaescoopers (13) ende kersghieters (14)

thienste mercenyers (15) riemmakers (16) hoymakers (17) ende schilders (18)
delfste goutsmeden (19) ende tinneghieters (20)
twalfste temmerlieden (21) scepmakers (22) zaghers (23) houtbrekers (24)
wagemakers (25) scrynwerckers (26) ende houtdrayers (27)
derthienste metsers (28) ticheldeckers (29) stroodeckers (30) ende pleckers (31)
tveerthienste huvetters (32) schoenmakers (33) ende oude schoenmakers
tyvfthienste wit (34) ende zwaerte lertauwers (35) ende hantschoenmakers (36)
tzesthienste grauwerckers (37) ende lamwerckers (38)
tzeventhienste blauverwers ende rootverwers (39)
dachthienste de neringhe vande berbiers (40)
tneghenthienste cuypers (41) wynmeters (42) ende wynscroyers (43)
twintichste smeden (44) ende wapenmakers (45) ende
deenentwintichste de molenaers (46) ende olislaeghers (47)
welverstaende dat de neringhen ghevoucht metten anderen neringhen,
elck intzyne zyn gewoonlyck exercicie doen sal, sonder hem te onder-
winden metter andere neringhe, tenzy vercrijgende de vryheyt inder ma-
niere die hier na verclaert sal worden.

Artikel 69 “liberaliseert” de zes overblijvende neringen :
Dat de makelaers (48) lyndrayers (49) cornmeters (50) potbackers (51)
fruyteniers (52) ende pinders (53) gheen neringhen zijn en zullen ende
aengaende de voirsyde cornmeters ende pinders ieghenwoirdelyck zynde,
die zullen blijven int bedienen van huen style hun leven lanck gheduerende
ende wanneer die vaceren sullen, die vanden Wet van ons voirsyde stede
van Ghent zullen die vercoopen tot proffyte derselver stede.

Na het aanhoren van de 74 artikelen van de Concessio Carolina moesten de
 Gentenaars volgende eed afleggen :
Ghy zweert uwen gherechten ende souveraynen heer grave van Vlaendren
hier ieghenwoordich hem goet ende ghehoorsaem te wesene, zyne erve,
heerlycheyt ende limiten te bewaeren ende helpen bewaeren, te observe-
ren ende onderhouden dordonnancie ghemaect by keyser Kaerle de vijfste,
grave van Vlaendren den laesten dach van april int jaer XV.C veertich ende
te doene althene dat goede ende ghetrouwe ondersaten behooren ende
sculdich zyn hueren souveraynen heer ende prince, alsoe wil u god helpen
ende alle zyn heyligen.

Hiermee was de onderwerping van de steeds weer rebellerende stad beze-
 geld. Tot aan de Franse revolutie zal deze vrijheidsbeknottende stadskeur
 het openbaar leven te Gent beheersen.

BRONVERMELDING

- De originele Concessio Carolina (Stadsarchief Gent).
- Gent : Apologie van een rebelse stad (Mercatorfonds 1989).
- J.P. Lecat : Bourgondische uitdaging (blz. 141).
- F. De Potter : Gent van den oudsten tijd tot heden (Deel 1 blz. 600).
- Nijhoffs Geschiedenislexicon Nederland en België 1981.
- Dr. H.P.H. Jansen : Geschiedenis van de Lage Landen in jaartallen 1979.

Ronald DE BUCK

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE GENTSE BRUGGEN (Vervolg)

EILAND MALEMBRUG

Aan de gewezen overzet over de, in 1972, gedempte arm der Leie, heden de H. Dunantlaan, was er ook een voetbrugje naar het zwembad "Dossche".

(1) De houten bovenbouw van die brug was in 1948 in slechte staat en werd volledig vernieuwd. Van de gelegenheid werd gebruik gemaakt om de nuttige breedte, die slechts 1,3 m was, op 1,7 m te brengen. Aangevangen op 19 april was het werk gedaan op 24 april 1948.

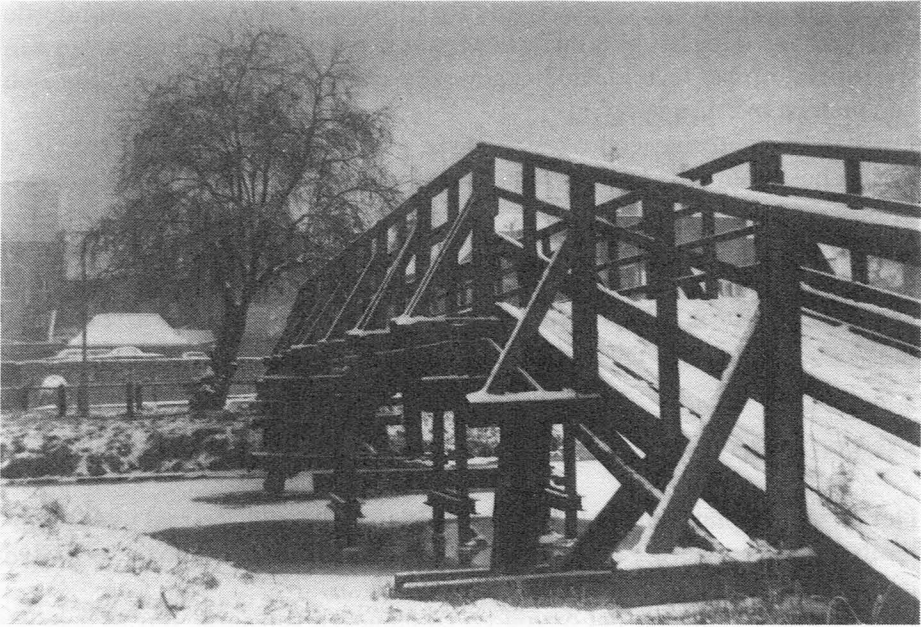
In 1970 lezen we in het jaarverslag : "De huidige verbinding tussen de Constant Dosscheweg en het eiland Malem (2) bestaat uit een verplaats-

(1) Het zwembad "Dossche" was de eerste Gentse zwemkom, gesticht in 1838 door de eigenaar Constant Dossche. Deze laatste, geboren in 1811 kreeg de bijnaam "Pruuke Dossche" vanwege zijn weelderige baard en haardos. Hij diende als model voor de uitbeelding van het Neptunusbeeld, dat boven de ingangspoort van de gewezen vismijn staat.

Na zijn dood, in 1890, en tot aan de overname van de zwemkom door de stad, in 1912, gaven zijn beide dochters er zwemlessen. De onoverdekte zweminrichting "Overzet" de oudste van de stad, werd in de loop van 1962 afgebroken om twee redenen : De zwemkom was totaal verouderd en werd tijdens de laatste jaren nog slechts zeer weinig bezocht. Een tweede reden was de opening van het overdekt zwembad Rooigem door de stad gebouwd.

(2) Eiland Malem.

Op dit eiland, begrensd door de Drongense stw., de Leie, de Studentenlei en de Rooigemlaan, ontstond een sociale woonwijk, "Heldenhulde", ingehuldigd door Z.M. Koning Boudewijn, op zondag 22 juni 1952, ter gelegenheid van zijn Blijde Intrede te Gent als Koning.

De houten brug van het eiland Malem. Foto van de heer Bruynjé.

De huidige Malembrug, bouwjaar 1971, foto 1983.

bare pont als vlotbrug en een houten voetbrugje. Gelet op de verouderde toestand van deze brugjes en in het raam van de geplande aanleg van een speelplein, op het terrein van het gewezen zwembad "Dossche" drong zich een nieuwe overbrugging op.

De nieuwe voetbrug, een constructie in gewapend beton, overspant 18,4 meter, heeft een vrije hoogte van 2,76 m en 6 m doorvaarbreedte. De nuttige breedte voor voetgangers is 3,5 meter.

Het werk werd aangevangen op 21 mei 1971 en beëindigd op 23 maart 1972. Na de openstelling gebeurde het niet zelden dat auto's gebruik maakten van deze voetbrug. Om dit te beletten werden de verkeersborden in het midden der brug geplaatst (zie foto).

EILAND MALEM

Het bijzonder plan van aanleg van het "Eiland Malem", bestaat van 26 september 1949 en werd goedgekeurd door het K.B. van 17 maart 1950 (zie jaarverslag van Gent, 1950).

In 1950 begon men met het opvoeren en planeren van aarde om dit laagliggend gedeelte van Gent een weinig op te hogen.

Voorheen bestond op die plaats alleen het zwembad "Dossche". Het eiland Malem is begrensd door de volgende wegen : Drongense stw., de Leie, de Studentenlei en de Rooigemlaan.

De sociale woningen in deze wijk werden gebouwd met medewerking van volgende maatschappijen : 1. Gentse Maatschappij voor goedkope woningen (stad), 2. De Gentse Haard (liberaal), 3. De Goede Werkmanswoning (socialist), 4. De Volkshaard (katholiek).

De wijk werd Heldenhulde genoemd als herinnering aan de Gentse slachtoffers van beide wereldoorlogen.

De inhuldiging van deze nieuwe wijk van Gent had plaats op zondag 22 juni 1952, ter gelegenheid van het officieel bezoek van Koning Boudewijn (dit werd de Blijde Intrede genoemd) aan Gent.

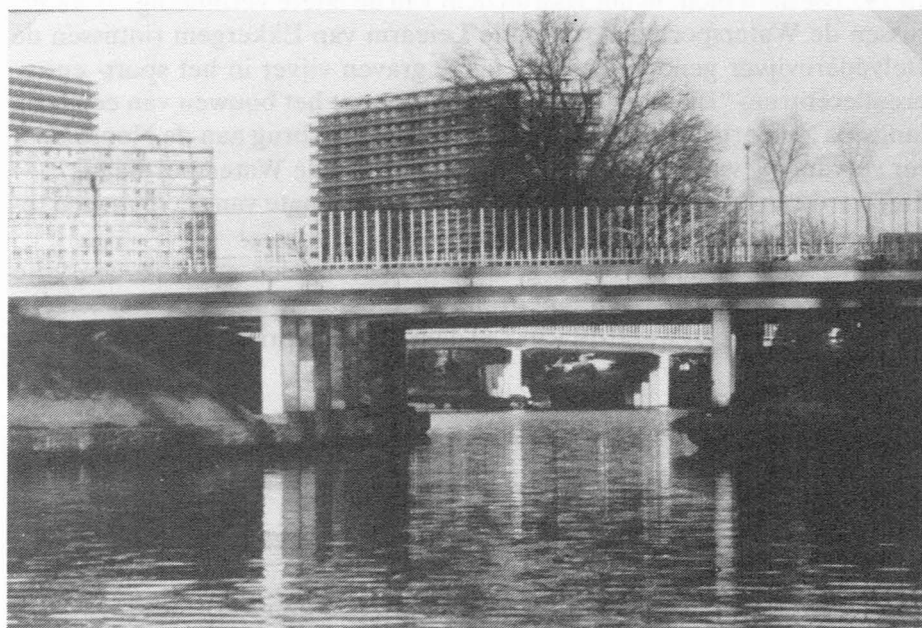
De kerk werd toegewijd aan O.-L.-Vrouw van de Vrede en doet dienst als hulperk van de parochie St.-Jan-Baptist.

SINT-MARTINUSBRUG

Het bouwen van deze brug over de Leiearm van Ekkerghem, aan de Watersportbaan Georges Nachez, bracht een aanzienlijke kortere verbinding tot stand tussen Gent en Drongen. De brug werd opgevat als een doorlopende plaatbrug in gewapend beton, steunend op 44 paaljukken, eveneens in gewapend beton.

Deze brug kreeg haar naam van de nabijgelegen St.-Martinuskerk, in de volksmond Ekkergermerkerk genoemd.

De Zuiderlaanbrug met op de achtergrond de St.-Martinusbrug.

De totale lengte van de brug is 30 m, verdeeld over vijf overspanningen 5,25 m, 6,25 m, 7 m, 6,25 m, 5,25 m. De doorvaarbreedte is 6 m en de vrije hoogte 2,7 m, ruimschoots voldoende voor de doorvaart van plezierboten. De totale breedte is 17 m : een rijweg van 10 m, twee voetpaden van 1,25 m en twee fietspaden van 1,5 m. De kostprijs was : 1.870.274 fr.

Aangevat op 6 november 1956, werd de brug opengesteld voor het verkeer op 1 juni 1957, na de plechtige inwijding.

Voor veel automobilisten is deze brug een onverwachte hindernis gebleken : de overgang van weg naar brug is immers nogal bruusk, zodat reeds velen kennis maakten met het dak van hun auto, wanneer ze iets te vlug over deze brug reden.

ZUIDERLAANBRUG

In 1967 werd de Leiearm van Ekkergerm, vanaf de Leie (Aan de Bocht) tot aan de Europalaan (Watersportbaan) tot visvijver omgevormd.

Ten einde nieuwe slijkafzettingen te voorkomen, werd de Leiearm zo spoedig mogelijk van de Leie afgesloten, bij middel van een dwarse dam. Aldus ontstond een vijver met een oppervlakte van 1,5 ha., een lengte van 600 m. Het werk was ten einde op 21-12-1967.

In 1975 besloot men, in het vooruitzicht van de latere verbinding, te water, tussen de Watersportbaan, de oude Leiearm van Ekkergerm (intussen de Belvédèrevijver genoemd) en de uit te graven vijver in het sport- en recreatiecentrum "Blaarmeersen" over te gaan tot het bouwen van een brug langs de Zuiderlaan, parallel met de St.-Martinusbrug aan de Noordlaan, ter vervanging van de bestaande afdamming van de Watersportbaan.

Het werd een brug in gewapend beton, met een lengte van 15,75 m, een totale breedte van 21,2 m waarvan 16,7 m voor de rijweg.

De brug werd gefundeerd op gewapende betonpalen en heeft een vrije doorvaarbreedte van 2,2 m. De firma, uit Lichtaart, welke de werken uitvoerde voorzag een werktijd van 120 dagen en een prijs van 3.540.817 fr.

Uitdrukkingen, gezegden en spreekwoorden waarin brug voorkomt

1. We gaan de brug draaien :
Wordt gezegd de woensdag = de helft van de week is voorbij.
2. Voor de brug staan :
Wanneer men niet dadelijk op een woord kan komen of stottert.
3. Van de brug in het water vallen.
Wil zeggen : mislukken.

4. Over de brug komen :
Toegeven, zeggen wat men te zeggen heeft.
5. Bruggeld : Taks door de schippers betaald telkens een brug voor hen werd opgedraaid.
6. Bruggen miserie : de last voor het wegverkeer en de voetgangers telkens de brug gedraaid werd om een schip door te laten of telkens de weg onderbroken werd voor werken aan die brug.
7. Voor de brug moeten staan hebben : Vroeger de klassieke verontschuldiging wanneer men ergens te laat kwam.

M. LABYN
('t vervolgt)

In ons volgend nummer beginnen wij met de reeks over de Leiebruggen.

OPLOSSING VAN DE PUZZEL 1989

1) St.-GEROLF; J. Hillegeer, België en zijne Heiligen, Gent, 1868, dl. 2, blz. 85-86; Aubert-Tillo van Biervliet, Heiligen uit de Nederlanden, Brugge, 1985, blz. 58-59.

2) St.-VEERLE; J. Hillegeer, o.c., dl. 1, blz. 315-317; F. De Potter, Gent van den oudsten tijd tot heden, dl. 3, 185-186; M.H. Voordeckers-Declercq, Het ontstaan van de S. Veerlecultus te Gent (Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, NR. 17, 1963, 3-28).

3) St.-LEBUINUS; M. Coens, L'auteur de la Passio Livini s'est-il inspiré de la Vita Lebuini ? (Analecta Bollandiana 70, 1952, 285-305); M. Gysse-ling, Bergenkruis en de Sint-Lievensbedevaart (Heemkundig nieuws, 1985, 13 jg. nr. 5, blz. 5-7); M. Gysseling, Uit de vroege geschiedenis van Gent en de Oost-Oudburg (De Oost-Oudburg, jb. 13, 1986, 41-43).

4) St.-COLETA; J. Hillegeer, o.c. dl. 3, 171-174 : K. Haerens, Gentse denkplaten, 1976, 20-21; U.D'Alençon, Lettres inédites de Guillaume de Casal à Ste Colette de Corbie et notes pour la biographie de cette sainte (Etudes franciscaines, XIX (1908), 668-691); Idem, Documents sur la réforme de St. Colette en France (Archives françaises historiques, II (1909), 447-456, 600-612; III (1910) 82-97); Idem, Les Vies de Ste Colette Boylet de Corbie, réformatrice des frères mineurs et des clarisses (1381-1447) (1911); E. Sainte-Marie Perrin, La belle vie de Ste Colette de Corbie (1920); Q. Van Alphen, De H. Coleta van Corbie (Franciskaans leven, XX (1937), 212-222; XXI (1938) 292-301; XXII (1939), 198-208); B. De Meyer,

De heilige Coleta van Corbie (1947) M.T. Latzarus, Sainte Colette (1956).
5) ALLOWINUS, alias St.-Bavo; J. De Marteau, S. Bavon et son premier biographe, (Bulletin de la Société d'Art et d'Histoire du diocèse de Liège, 23 (1909), 109-126); L. Van Der Essen, Etude critique et littéraire sur les Vitae des saint mérovingiens de l'ancienne Belgique, Leuven-Parijs, 1907, 351-358; Idem, Dictionnaire d'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques, dl. VII, 1934, col. 14-15; J. Van Der Velden, Het leven van S. Bavon, Haarlem 1938; E. De Moreau, Histoire de l'Eglise en Belgique, dl. I, Brussel 1945, 192-194; R. Podevijn, Bavo, Brugge 1945; M. Coens, S. Bavon était-il évêque ? (Analecta Bollandiana, 63 (1945), 220-241); J. Van Brabant, Sint-Bavo, Wilrijk 1967; lexikon der christlichen Ikonographie, Band V, Freiburg im Breisgau 1973, col. 344-345.

6) St.-KWINTEN; K. Haerens, Oude straatnamen van Gent, Gent, 1982, 84-85; Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Stad Gent, 4 nb Zuid-West, 1979, blz. 397, 402-403; J.J. Steyaert, Volledige beschrijving van Gent..., 1857, 326; G. Bral, D'oude kapel, V.Z.W. centrum voor dans en beweging, 1976.

7) St.-LANDOALDUS; J. Hillegeer, o.c., dl. 1, 305-308; Catalogus Scaldis Gent, 1956, blz. 45, nr. 14; R. Van De Wiele, De Sint-Baafskathedraal, Gent, 1973, 32, 48.

8) St.-JULIAAN; F. De Potter, Gent van den oudsten tijd tot heden, Gent, dl. 3, 74.

9) St.-GILLIS; M. Gysseling, Gent's vroegste geschiedenis, 1954, 75; J.J. Steyaert, o.c., 317; Bouwen door de eeuwen heen, Gent 4 nb Zuid-West, 198.

Hoofdvraag : **St.-AMAND(US)**; J. Hillegeer, o.c., dl. 1, 158-153; Aubert-Tillo van Biervliet, o.c., 16-17; E. De Moreau, Saint Amand, 1927, Idem, La 'Vita Amandi prima et les fondations monastiques de S. Amandi, Anal. Boll., 67, 1949, 447-464.

Antwoord

Juliaan-Veerle
 Lebuinus-Gillis
 Allowinus-Gerolf
 Kwinten-Coleta
 Landoaldus

Hoofdvraag

Wie was
 de apostel van
 Vlaanderen die
 er in slaagde
 de Gentenaars
 te bekeren ?

NASCHRIFT

Dat hebben wij dan weer gehad. Een gemakkelijke puzzel ? Zeker niet ! Maar precies toch iets minder moeilijk dan deze van vorig jaar, want toen

ontvingen wij slechts 10 antwoorden, waaronder 5 correcte. Nu, 25 antwoorden waaronder 20 volledig correct !

Wij denken dat onze Quizmaster er in geslaagd is de juiste moeilijkheidsgraad te bereiken : oplosbaar voor deze voor wie Gent niet zo veel geheimen meer heeft, maar slechts na serieuze inspanningen.

Wij laten hier de namen volgen van de 20 gepatenteerde puzzelaars en puzzelaarsters waar Gent zich niet hoeft over te schamen, en dit in de volgorde dat hun antwoorden ons bereikten :

De heren **Jacques De Vriendt**, **Eric Dekeyser**, **Roger Buyle**, **André Maes**, Mevrouw **Marianne Leroy-De Vuyst**, de heer **Piet Cassiman**, Mevrouw **E. Wauters-D'haen**, de heer **Richard Caese**, Mevrouw **Rachel Vanderhaegen-Vandenbossche**, de heren **Dirk Ketelaere**, **G. Scharre**, **Pierre Heyde**, de dames **Georgette De Reu**, **Hilde Cogen**, de heren **Taf De Man**, **Jacques Matthys**, **H. Hollanders**, **Marcel Van der Straeten**, **Leo Lefebure** en de heer en Mevrouw **Yvan Vervenne**.

Van 3 andere puzzelaars zijn wij overtuigd dat zij de juiste oplossing gevonden hebben, maar bij het opstellen van de lijst bezondigden zij zich aan een klein onaanvaardigheidsfoutje. De heren **David Maes** en **André Verbeke**, waarschijnlijk verstrooid (of uitgeput van de geleverde inspanningen) doen de inversie van 2 namen. Even verstrooid was ongetwijfeld Mevrouw **Alice Wieme** die bij 3. in plaats van St.-Lebuius toch wel Lievinus schrijft zeker. Zij moeten daarvoor geen complexen krijgen, hun "Gentenaarschap" komt niet in het gedrang, wij klasseren hen achteraan in het hoofdpeleton. Mevrouw **Georgette Claeys** (Zelzate) heeft meerdere vragen juist beantwoord, maar creëert een paar Heiligen die niet op onze lijst voorkomen, namelijk Mandrandus en Aeldwinde. Geen hoofdzonde natuurlijk.

De heer **Albert Biva** (Dendermonde) gaf ons het juiste antwoord op de hoofdvraag, maar vergat ons mede te delen hoe hij daartoe gekomen is.

Enkele uittreksels van brieven van onze puzzelaars.

De heer Erik Dekeyser schreef ons op 16 november : "Heden avond gezien dat G.T. was toegekomen met daarin de traditionele Puzzel. Ik werd nieuwsgierig en ben maar begonnen naar de oplossing te zoeken. Ik ben hier nogal goed gedocumenteerd maar heb toch enige tijd gezweet op sommige vragen. Na drie uren was de kous af. Ik herinner mij dat er voorgaande jaren vlugge sloebers waren die het record steeds scherper willen stellen. Ik waag mijn kans." Goed geprobeerd, Mijnheer Dekeyser, maar uw brief die op vrijdag 17 november gepost werd bereikte ons op maandag 20 november en ge werd dan toch op de meet geklopt door een geraffineerde, nog rappere sloeber, nl. titelhouder Jacques De Vriendt, die ons op 17 november het antwoord persoonlijk kwam afgeven. Dat deze uitzonderlijke prestatie gevolgen heeft voor het huiselijk leven moge blijken uit wat Mevrouw De Vriendt ons schrijft : "Kunt u er niets op vinden om mijn man

te beletten nog aan deze puzzel deel te nemen ? Zodra hij het blad met wedstrijd in heeft ontvangen vliegt hij als razend bezeten naar zijn bureau. Wat hij zo maar niet uit “het geheugen” kan neerpennen moet ik vliegensvlug opzoeken in onze rijkgevlude bibliotheek die zich uitstrekt vanaf de tweede verdieping tot in de kelder ! Gelukkig liep deze maal alles zeer vlug van stapel, dank zij de hoofdvraag die nogal doorzichtig was.”

Beste Mevrouw De Vriendt, wij moeten u teleurstellen. Er is nog altijd geen vaccin uitgevonden tegen deze virulente virus die nog altijd problemen blijft stellen aan de medische wetenschap. Wij vrezen dat leren berusten in deze ongeneeslijke ziekte de enige oplossing is.

Uit veel brieven blijkt dat onze Quizmaster zijn reputatie geleidelijk aan het opkrikken is. Geen grondige verwensingen meer, hij begint stilaan in een geur van heiligheid te komen. (Wacht maar tot de volgende puzzel !)

Enkele uittreksels uit puzzelaarsbrieven :

- 't Was de moeite waard. Zo'n mystieke Quizmaster mag er wel zijn, 'k neem hem zijn moeilijke vraagjes niet kwalijk; hopelijk maakt hij nog vaak zo'n puzzel, leren doe je er altijd bij. Met dank.
- We leerden weer wat bij; doe zo voort !
- Met veel dank, 't was plezant.
- Soms had ik het gevoel met een aureool boven het hoofd te zitten, terwijl er toch een godver viel. Met veel engelengeduld ben ik er toch geraakt. Tot volgend jaar.
- Ondanks de vele moeilijkheden was het een zeer aangename puzzel en ik hoop tot het volgend jaar.
- Ik hoop dat veel leden er evenveel plezier als ikzelf zullen aan beleven.
- Bedankt voor de puzzel !
- Andermaal een verrijkende kennis omtrent Gent !
- Dank voor deze interessante puzzel.
- Ik dank u voor het leuke puzzelplezier dat u mij bezorgd heeft.
- Het was terug een zeer interessante zoektocht, waarvoor hartelijk dank.
- De mystieke Quizmaster mag er zich mee moeien. Tot volgend jaar.
- Dank voor de Quiz.
- Proficiat met de opgave, het heeft mij een avondje van de T.V. gehouden.

We gaan het hier bij laten, zoniet zou onze Quizmaster wel eens kunnen denken dat hij binnenkort ook Heilig gaat verklaard worden.

DE REDACTIE

GENTSE LIEDJES

Het is al een paar malen gebeurd dat lezers ons vroegen ook eens wat Gentse liedjes te publiceren. De Heer Guy Beyaert was zo vriendelijk ons de tekst te bezorgen van een "St.-Niklaasliedje".

Het is met vele Gentse liedjes zó dat men niet meer weet wie er de auteur van is en dat er verschillende versies van bestaan met vaak uiteenlopende teksten. Net zoals bij "De Stirkste Man van Gent" kan niemand met zekerheid zeggen welke de originele tekst is.

Een 20-tal jaren geleden verscheen er bij Decca een 45-toerenplaatje waarop Romain Deconinck (en zijn bende) een Gentse Feestmars zingen. Daar komt ook het bewuste "En 'k zoe nie girre trêwe" in voor. Spijtig genoeg waren er maar een beperkt aantal coupletjes. De Heer Beyaert stuurde ons een versie met 7 coupletten, maar bij Vankenhove komen wij er een tegen met 11 coupletten. Het is deze laatste versie die wij hier graag publiceren. Een opmerking : van ieder couplet eindigen de eerste vier regels met "Ja!". De 6e regel eindigt met "JA ! JA ! JA ! JA !" Wij herhalen niet telkens deze einduitroep.

Hier gaan wij dan met

HET EPOS VAN KLAASKEN

Refrein : 'k En zou niet gaarne trouwen
Vivan de liberteit
Want Klaas zou moeten komen
En daarvan ben ik benijd

1.

Op Klaasdag, 'k zal 't hulder gaan verkonden, JA !
Zijt gij getrouwd, g'hebt het ook al ondervonden, JA !
Dan moogt gij tegen uw kinders niet kijken, JA !
'k Weet er van te spreken, 'k heb er ook al vijf, JA !
En vrienden, als gij mij wilt verstaan
Voor mij moet St.-Niklaas niet bestaan, JA ! JA ! JA ! JA !

2.

'k Ging Klaas spreken met mijn vrouwe,
En we waren haast versteven van de kouwe,
't Was tiene eer dat ik uit mijn huis kon geraken,
Ei ja, de kinderkens moesten toch eerst slapen,
En het sloeg twaalven slag op slag,
Eer dat ik weer in mijn beddeken lag.

3.

Vijf uur sloeg nog maar de klokke,
Mijn Pier-Jantje kwam uit zijn beddeken gekropen,
Hij maakte wakker heel de bende,
Zij kwamen den trap af in hulder hemde,
En 't er was daar niemendal aan te doen,
'k Moest uit mijn bedde voor dienen kleinen kapoen.

4.

'k Zei gaat gij gaan beginne gaan,
Maar ze zaten al rond de tafel in hulder vliegende vaan,
Pier-Jantje begon een cigaretje te roken,
'k Had hem ook een geweerke moeten kopen,
Ei, 'k ga ne keer schieten ! zei diene kleine schavuit,
En hij schoot janverdomme al mijn ruiten uit.

5.

'k Had ook een kasken voor mijn Liesken,
En daarop stond een schoon kaffeesservieske,
Pier-Jantje en Karelke begonnen te vechten,
' Zei wa gaatde gulder gaan uitrechten,
En 't woord was nog niet g'heel uit mijnen mond,
Of kasken en kaffeesservieske 't lag al op den grond.

6.

'k Kocht een sabelken voor mijn Dokske,
't Is toch zo een verdomlijks goed blokske,
't Was verkleed in een echt soldaatje,
En 't ging gaan spelen in het straatje,
Maar 't was nog geen klaren dag,
Als mijn soldaatje al in de greppel lag.

7.

Voor mijn Mietje had ik een pupke,
En 't sieptige als g'op zijn buikje gaf een duwke,
Zij begonnen met dat pupke te tjokeleuren,
En den ijzerdraad die schoot er deure,
En 't pupke was nog geen half uur in huis,
Of 't kreeg den afgang en 't schijtige gruis.

8.

Mijn kleine deugnieten waren gelopen op de straate,
En ze riepen tegen de kinders : mijdt u uit de gaten",

Mijn Charelke had er ook een kerre,
En hij reed er een kind mee glad omverre,
En 't was de kleine van Mie Schepop,
En 't had alzo een gat in zijnen kop.

9.

Dokske had ook een trommelke gekregen,
En seffens had hij 't dwarsdoor geslegen,
En Pier-Jantje had dat trommelke gepakt,
En met permissie erin gepiest en gekakt,
En ons Mietje had er niet op gelet,
En ze had dat trommelke op Dokske zijn hoofd gezet !

10.

Maar 's avonds moesten wij het maar weten,
Z'hadden al hun speelgoed aan stukken gesmeten,
Z'hadden al hun speculatie opgeëten,
Maar 's nachts in hulder bed gescheten,
En mijn Pier-Jantje, die kleine nietweerd,
Had alles op Charelke's kaken gesmeerd.

11.

Hoort vrienden nu maar voor het leste,
En trouwt niet,... 't is nog verreweg 't beste,
Dan zullen uwe kinders u niet plagen,
En uw vrouwe en zal niet zagen,
En gij loopt dan mee wie dat gij wilt,
Al was het een schele of wel een met een bilt (bult).

STRAATNAMEN IN GENT

Het probleem van de straatnamen in Gent is altijd complex geweest. Enerzijds omdat er vroeger geen sprake was van een officiële benaming, anderzijds omdat men hier de manie bezit periodiek over te gaan tot het radicaal wijzigen van straatnamen die sinds vele eeuwen gebruikt werden.

Er werd een poging tot ordening gedaan in 1785 toen men besliste naamplaten te laten aanbrengen op de hoeken van de straten. Deze eerste naamplaten die in blik vervaardigd werden, werden vernieuwd in 1836 om in 1845 vervangen te worden door platen uit gegoten ijzer met verheven letters. Ze werden later vervangen door de blauwe geëmailleerde platen die de minder jonge Gentenaars nog gekend hebben. Het was in 1969 dat men proeven begon te doen met de huidige witgelakte platen met zwarte letters.

Het systeem van de nummering der huizen dat nu nog in voege is dateert van 1812. Men begon te tellen vanaf het centrum (de Koornmarkt), onpare nummers links, pare nummers rechts.

In 1799 besloot de Franse bezetter de straatnamen te vertalen in het Frans, maar benamingen die herinnerden aan het Oud Regime, de kloosters of de godsdienst in het algemeen werden totaal gewijzigd.

Zo werd de St.-Jansvest waar een vervaarlijke Heilige in kwam de “Rempart de la Reconnaissance”. De Recolletenbrug nabij het gewezen klooster werd de “Pont de Caton”, de Keyersdreef werd herdoopt in “Allée du Peuple Souverain” en de Koningstraat in “rue de la Liberté”. Met de vertaling van de meer neutrale namen ging het al niet veel beter omdat de Fransen geen Vlaams kenden en er naar smeten met hun phrygische muts. Iedereen kent het klassieke voorbeeld van de Burgstraat die de “rue de Bruges” werd. Minnemeers werd “Pré d’Amour” en ’t Stuk “rue de la Pièce”. De Savaanstraat werd kortweg “rue du Savon”. Toen men later de Franse benamingen terug in het Vlaams vertaalde kwam men tot al even merkwaardige zaken. Zo werd de rue du Savon vertaald door Zeepstraat. Het duurde een tijdje vooraleer men ontdekte dat Savaanstraat feitelijk toch wel beter was.

Het was onder impuls van Prefect d’Houdetot dat al die belachelijke vertalingen in 1812 vernietigd werden en vervangen door meer correcte vertalingen van de Vlaamse namen.

In 1897 had het College besloten dat het niet betaamde aan straten de naam te geven van personen die minder dan 25 jaar overleden waren. Een wijze maatregel, want veel vermeende locale grootheden zijn na 25 jaar totaal vergeten. Spijtig genoeg werden op dit besluit zo veel uitzonderingen toegestaan (zelfs de naam van nog levende personen werd gebruikt) dat de uitzondering eerder de regel geworden is. Nu volstaat het een paar jaar burge-meester geweest te zijn, zonder iets speciaal gepresteerd te hebben, om

er van verzekerd te zijn dat na korte tijd zijn naam op een straatnaamplaat zal prijken, daar waar veel verdienstelijke Gentenaars uit het verleden nog steeds te vergeefs wachten op een dergelijke eer.

Na 1812 bleef het een zeer lange tijd rustig, maar daar kwam dan verandering in in 1940. Op 11 juli van dit jaar (we leven onder de Duitse bezetting) besluit de Gemeenteraad op de tweetalige straatnaamborden de Franse benaming met een laag verf te bedekken. Op 15 mei 1942 werd "Gross-Gent" geboren, bestaande uit Gent, St.-Amandsberg, Ledeborg, Gentbrugge en nog enkele andere gemeenten. Dit had voor gevolg dat een hele boel sinds eeuwen bestaande straatnamen gewijzigd werden, en niet altijd op de gelukkigste manier. Zo werd de Zuivelsteeg die sinds meer dan 600 jaar zo heette ineens de Meersenijsstraat. Waarom ? Omdat in de 16e eeuw de Meersenijs gedurende 6 jaar (!) hun Neringhuis hadden in het Utenhovestein op de Vrijdagmarkt en dit stein een uitgang had in de Zuivelsteeg. Het Rabotplein werd het Griendeplein. Iedere Gentenaar kent het Rabot, maar vraag hem eens wat "Griende" is. U ziet het, het werk van specialisten.

Na de Bevrijding werden in St.-Amandsberg, Ledeborg en Gentbrugge de vroegere benamingen terug ingevoerd, in Gent niet.

Hetzelfde dwaze spelletje ging verder in 1981 wanneer er in Gent meer dan 600 straatnamen gewijzigd werden. Ook toen werden dezelfde fouten gemaakt. De Nederscheldestraat die sinds vele eeuwen zo heette moest ineens Watermolenstraat heten.

De Gentenaar die nu een straatnaam citeert moet er altijd de periode bijzeggen. Wanneer hij zegt : "Ik woon in de Johan Daisnestraat", zal men hem zeker vragen "Waar is dat ?" "Wel, dat heette vroeger de Hippoliet Van Peenstraat". "Hippoliet Van Peenstraat ?". "Allez, ja, ge weet wel, de Nieuwe Casinostraat".

Waarom het gemakkelijk maken als het moeilijk ook gaat ?
Maar wel vervelend voor heem- en geschiedkundigen.

Hugo COLLUMBIEN

BIBLIOGRAFIE

Onlangs verscheen er weer een van die somptueuze boeken (groot formaat) over Gent. Het initiatief kwam van Roland Maes, Voorzitter van de Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf. De zeer verzorgde uitgave kwam tot stand door samenwerking van de drukkerij Lannoo en de Kamer van het Bouwbedrijf Gent-Eeklo-Dendermonde.

De titel van dit lijvig boek "**Een Stad in Opbouw. Gent vóór 1540**" laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Het gaat wel degelijk over de geschiedenis van het bouwen in het Gent van vóór 1540, maar het is meer dan dat, want het vertelt ons ook zeer veel over de geschiedenis van de bouwvakkers. De auteurs van deze grondige studie, die vele jaren in beslag genomen heeft, zijn 2 dames-historici : Beatrix Baillieul en Anne Duhomeeuw.

Ongeveer het eerste kwart van het boek is gewijd aan de bouwgeschiedenis in het algemeen en daarin vertrekt men vanaf de prehistorie en gaat zo over de Gallo-Romeinse periode naar de Vroege Middeleeuwen. Hoe interessant ook, daar komt Gent niet bij te pas.

Het vervolg, de Hoge en de Late Middeleeuwen is het deel (driekwart van de inhoud van het boek) dat de Gentenaars sterk zal boeien.

Ook zeer interessant, omdat het onderwerp niet zo vaak behandeld wordt, is de organisatie van het bouwbedrijf en de activiteiten van de diverse bouwvakkers zoals metselaars, timmerlieden, houtbrekers, houtzagers, schrijnwerkers, steenhouwers, pleisteraars, dakbedekkers, smeden, loodgieters, schilders, beeldhouwers, glazeniers en, niet te vergeten, de ongeschoolde arbeiders. Ook de toen gebruikte bouwmaterialen, gereedschappen en toestellen worden uitgebreid behandeld. Tot slot worden enkele middeleeuwse bouwplannen nader onderzocht, nl. het Groot Vleeshuis, het Prinsenhof en het Stadhuis.

De talrijke prachtige illustraties zijn van dien aard dat wij, ware de tekst niet zo interessant, zouden kunnen spreken van een prachtig kijkboek.

Een speciale vermelding verdient zeker Michel Verheughe, de auteur van de prachtige kleurenfoto's van de Gentse gebouwen en stadsgezichten. Ze getuigen van een hoogstaand vakmanschap en een uitgesproken gevoel voor kunstzin. Een kunstenaar met gevoel voor het schone is de dag van vandaag niet meer zo vanzelfsprekend. Door een oordeelkundige keuze van de gezichtspunten is hij er in geslaagd hedendaagse verminkende ingrepen op ons bouwkundig erfgoed weg te camoufleren. Bij het aanschouwen ervan realiseert men zich met spijt hoeveel schoner Gent had kunnen zijn ware men zich meer bewust geweest van de onvervangbare waarde van dit patrimonium.

Wij zien nog eens het Rabot zonder de hedendaagse barbaarse achtergrond, bij het Geeraard Duivelsteen is de erg storende nieuwe constructie

van de Nationale Bank nauwelijks zichtbaar, een prachtige Achtersikkel zonder dat er ook maar één geparkeerde auto te zien is, bij het Toreke op de Vrijdagmarkt werd de moderne annexe op een handige manier verscholen achter het gebladerte van een boom.

Maar de man is natuurlijk geen tovenaer, hij kan niet alles. Hij heeft niet kunnen vermijden aan te tonen op welke wijze onze unieke Graslei ont-sierd wordt door geparkeerde auto's, door drie grote bakken van boten en door een aanlegsteiger die ook al niet bijdraagt tot de verfraaiing van dit be-roemd site. Laat ons hopen dat uit deze sprekende foto's een les voor de toekomst zal getrokken worden.

Dit 335 bladzijden dik boek, formaat 290 x 250 mm., bevat meer dan 250 il-lustraties, waarvan 130 in kleur. Gebonden in vollinnen band met geplasti-fieerde stofomslag. De prijs is 2.750 fr. Wie het boek niet zou vinden in de boekhandel kan zich nog altijd wenden tot de Uitgeverij Lannoo, Kasteel-straat 97 te 8880 Tielt of tot de Kamer van het Bouwbedrijf Gent-Eeklo-Dendermonde, Rijsenbergstraat 148 te 9000 Gent.

H.C.

DOCUMENTATIECENTRUM : AANWINSTEN 1989 (Vervolg)

SELECTIE GENTSE ONDERWERPEN

Letters en cijfers op het einde van de regel geven de standplaats aan in de rekken. Per rubriek alfabetisch op naam gerangschikt.

Overzicht der rubrieken

G = Gent

H = Geschiedenis

SA = Sint Amandsberg

Kast

G

Anoniem

- Gent.

Apologie van een rebelse stad onder de leiding van
Johan Decavele.

G 2 A 17

Anoniem

- 100 jaar beroepstoneel te Gent.

G 26 A 2

- Anoniem
- 100 jaar Koninklijke Unie van de Middenstand Gent. G 15 A 4
- Anoniem
- Koninklijke Kunst- en Letterkundige Kring.
Cercle Royal artistique et littéraire. 1879-1989. G 25 S 1
- Anoniem
- Musea Gent G 21 A 30
- Bourgonjon (P.)
- De Koninklijke Maatschappij en aloude Rederijkers-
kamer Mariakring-Marien Theeren in het Gentse stads-
beeld. G 26 D 2
- Catalogus
- De Keyser (S.) en Duerinck (M.A.)
Leven en werk van Antoon Van Hoecke. G 21 K 30
- Catalogus
- Deseyn (Guido)
Bouwen voor de industrie. G 21 Q 22
- Catalogus
- De torentjes van Gent.
Deel 1 en deel 2. G 17 H 22
- Catalogus
- Mini-expo in de Sint-Machariuskerk te Gent ter gelegen-
heid van de voltooiing der algemene restauratiewerken
(1987-1988). G 7 R 3
- Catalogus
- "Over textiel gesproken". G 17 H 21
- Daem (Marcel)
- Het Sint-Jacobusgodshuis te Gent. G 5 F 1
- De Buck (Rodolphe)
- Het beroepstoneel te Gent tussen 1944 en 1965. G 10 H 4-4
- De Gruyter (Jan Oscar).
- Dr. Jan Oscar De Gruyter. 1885-1929. G 26 D. GR 1
- De Herdt (René)
- Een Hollands soldaat penseelt Gent. G 3 A 30
- De Meester (Eric)
- Postgeschiedenis van Sint-Martens-Latem en Deurle. G 31 B 3-20
- Murez (Jos)
- De progressieven. G 19 MUR 12
- Nyabenda (L.) en Van Doorne (G.)
- Wandelen in de Sint-Jansparochie. G 3 B 22
- Van de Walle (A.L.J.)
- De belangstelling van arbeiders en bedienden in het
Gentse voor kunst en cultuur. G 21 H 36

Van de Walle (A.L.J.)

- Een weinig gekend meesterwerk van de XVIIIe-eeuwse Vlaamse kunstnijverheid : de kroonluchter door J.F. Allaert te Gent. G 21 J 13

Vercnocke (Ferdinand)

- Als Roeland luidt. G 19 C 6

Verhas (Myriam)

- Studiebeurzen van overheidswege aan studenten van de Gentse Universiteit (1836-1849). G 8 G 28

H

Anoniem

- Pieter IV Adornes (1460-ca ? 1496) : een Brugs patriciër in Gent. H 2/15-265

Anoniem

- Het noodgeld van Oost-Vlaanderen tijdens W.O. I en W.O. II H 26/8

Bastin (J.)

- De Gentse lijnwaadmarkt en linnenhandel in de XVIIe eeuw. H 2/15-87

Blockmans (W.), De Meyer (I.) e.a.

- Studiën betreffende de sociale structuren te Brugge; Kortrijk en Gent in de 14e en 15e eeuw. H 2/15-139

Coppejans-Desmedt (Hilda)

- Pogingen tot opbeuring van de Gentse wolnijverheid bij de aanvang van de XIXe eeuw. H 2/15-88

De Laet (Siegfried)

- La tombe collective de la nécropole gallo-romaine de Destelbergen-lez-Gand. H 2/15-150

Despretz (André)

- Stadsversterkingen en burgerwacht tijdens de restauratiejaren der Gentse Calvinistische Republiek (1577-1579). H 2/15-64

Martens (Frida)

- Politiek en pers. De verkiezingen van de gemeenteraad te Gent 1869-1878. H 2/15-63

Prevenier (Walter)

- Bevolkingscijfers en professionele structuren der bevolking van Gent en Brugge in de 14de eeuw. H 2/15-196

Van Werveke (H.)

- Saint-Wandrille et Saint-Pierre de Gand (IXe et Xe siècles). H 2/15-78

Penning (Erwin D.A.)

- De touwtjes los, de wereld in Twintig jaar theater Taptoe.

O 2 A 2-27

SA

Maes (R.) en Laporte (D.)

- Wandelroute Oud-Begijnhof Sint-Elisabeth.

SA 10 B 19

Rabau (Gabriël)

- Sint-Amandsberg al wandelend.

SA 3/9

Kast

Janssens (G.) en Van Geert (G.)

- Gent 'k zie u girre.

in de kast

De bibliothecaresse,
Mevr. VAN GELUWE-EGGERMONT A.

VRAAG EN ANTWOORD

De Heer **Guido Cornelis** zit met de volgende vragen :

Karel AERTS, zoon van mijn betovergrootouders aan moederszijde (een Nederlander), woonde als broodbakker te Gent "In het oud Kasteel" toen hij huwde op 29.5.1850.

Wie kan dat "oud Kasteel" situeren als straatnaam of anders ?

Petrus Jacobus, mijn overgrootvader, was hovenier en woonde in de Sleutelstraat te Gent toen zijn derde zoon op 6.11.1840 geboren werd. Waar bevond zich deze straat toen, of kreeg zij een andere benaming sindsdien ?

De Heer **David Maes** schreef ons :

Het antwoord op de vraag van de Heer **G. Poelman** in Gh. T. 1989 nr. 6, blz. 361 kan teruggevonden worden in : "Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen - Stad Gent - 4 N C, Gent 1982, blz 23/30 (Citadelpark) en blz 145/148 (Kortrijksesteenweg)". Hieruit citeren we dat de Kortrijksesteenweg zelf werd aangelegd in de periode 1716/1720. Het eerste gedeelte van de Kortrijksesteenweg vormde oorspronkelijk de westelijke aflijning van de voormalige Hollandse citadel. Nadat de stad het terrein in 1870 had verworven, werden na de goedkeuring van het urbanisatieplan van J. Hofman in 1874 het Citadelpark en de aanpalende straten en lanen aangelegd.

Het neoclassicistisch gebouw op de hoek van de Charles de Kerchovelaan

en de Kortrijksesteenweg, beter bekend onder de naam café Rotonde werd opgetrokken in 1876 naar een ontwerp van architect E. Neiryck uit Brussel.

Op de vraag van de Heer **Corneel De Ceuninck** (Gh. T. 1989 - Nr. 5 - p. 294) ontvingen wij het volgende antwoord van de Heer **André Verbeke** : Het statig herenhuis dat zich verheft op de Kalandenberg Nr. 1 tussen de Oranjeberg en de Borreputsteeg werd gebouwd in de jaren 1880-1882 en nam de plaats in van 4 huizen, nl. Oranjeberg 2 en Kalandenberg 1-2-3, alsmede een groot stuk hof in de Borreputsteeg. Sedert 4 oktober 1855 woonde aan de Kalandenberg 1 de familie De Potter bestaande uit 4 personen. De vader Charles was graveerder op metaal (°Gent 28-7-1816 - †Gent 14-2-1866). Na zijn dood zette de weduwe de zaak verder met haar twee zoons, Alphonse en Charles jr. Zij woonden daar tot 29-3-1879. Daarna kwamen daar wonen Alfred Vermeulen (°Gent 27-6-1821), grondeigenaar, met zijn echtgenote Caroline de Gourcy Serainchamps (°Namen 13-1-1830). Zijn adres luidde Kalandenberg 1-3. Blijkbaar had hij dus het ganse blok gekocht, Oranjeberg inbegrepen. Hij kwam van de Brabantdam 103. Dit is het huis in de hoek naast de Protestantse Tempel aldaar. In de Wegwijzer van 1882 is het alreeds Nr. 1 geworden. In 1885 komt daar in- of bijwonen Graaf Charles de Diesbach, eigenaar, hij zal daar blijven wonen tot 1919 toen het herenhuis de Handelsbank werd. In 1901 wordt het de Diesbach de Belleroye. Ook Alfred Vermeulen komt in 1889 of iets vroeger op de proppen met een naamaanhangsel, nl. de Mianoye. Het is nochtans gebleken dat hij dit appendix ten onrechte droeg. Mianoye is een gehucht met een groot kasteel in de gemeente Assesse op 17 km. ten zuid-oosten van de stad Namen, vanwaar Vermeulens vrouw afkomstig was. Heeft hij dat kasteel gekocht of is hij naar ginder gaan wonen ? In elk geval in 1902 woont hij niet meer aan de Kalandenberg. In de Gouvernmentstraat 14 woonde een E. Vermeulen de Mianoye (een zoon of broer ?) die in 1903 verhuisde om plaats te maken voor d'Udekem d'Acoz. Beide Vermeulens verlieten Gent.

Vraag van de Heer **Willy Lippens** :

In ons tijdschrift van 15 nov. jl. verscheen een interessant artikel aangaande Joseph-Pierre Braemt (pp. 305-309).

J.P. Braemt is mij bekend als graveur van diverse eretekens en médailles uit de periode 1830-1847 (waaronder "Médaille pour acte de courage et de dévouement 1831").

Mijn modeste verzameling medailles voor "Daden van menslievendheid, zelfopoffering en moed" bevat onder meer 2 items uit het Gentse, nl. op naam van 1) N.G. Feyerrick, Gand, 8 mars 1854.

2) L. Brack, à Ledeberg, 14 nbre 1844.

Is het mogelijk de toekenningsomschrijvingen te achterhalen waarom aan deze personen een medaille werd verleend ?

Heeft u enig idee welke archieven (diensten) mogelijks een antwoord kunnen geven op deze vraagstelling ?

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van de Heer **Georges Broget** wonende op de Poel ontvingen wij het volgend schrijven :

In het kader van de zeer interessante artikelenreeks "Uit de Geschiedenis van de Gentse Bruggen" van de hand van de heer M. Labyn in "Ghendtsche Tydinghen" handelde de auteur in het nr. 2 van de 16e jaargang 1987 op blz. 98 en 100 eveneens over de Torrepoort en -Brug.

Deze verdwenen Torenbrug, Torrebrug of Turrebrug, evenzeer als de eveneens verdwenen Torrepoort, Turrepoort, ook Torhoutpoort genoemd, interesseren mij in het bijzonder en dit in het raam van het opzoekingswerk dat ik sinds jaren verricht in verband met de Poel, Houtlei, Sint-Michielstraat en omgeving.

Tijdens de uitgebreide wegenis- en rioleringswerken, die in de loop van het jaar 1988 op de Poel werden uitgevoerd, heb ik, meer bepaald in de loop van de maand maart 1988, een deel van de machtige en indrukwekkende funderingen van de de Torens van de Torrepoort, een van de oudste en grootste poorten van Gent opgetrokken in de 12e eeuw, zien bloot leggen. Een buitengewoon schouwspel voor wie dat stuk geschiedenis van onze Stad kent. Het was slechts met de grootste moeite dat men stukken van deze grondvesten van de Toren aan de kant van de Poel, die als het ware één grote blauwe rotsmassa vormden, heeft kunnen verwijderen met behulp van zwaar materiaal. Ik heb trouwens niet nagelaten enkele van de grote brokstukken, die voor het overige gewoon afgevoerd werden, te recupereren als aandenken aan wat eens de machtige Torrepoort op de Poel was. In die dagen heb ik ook heel wat aantekeningen gemaakt in verband met wat na de graafwerken weer zichtbaar werd.

Ander punt. Bij mijn opzoekingen op het Gentse Stadsarchief heb ik een stuk gevonden dat deel uitmaakt van de Atlas Goetghebuer (inv. 70/16 a : uittreksel van de verkoopbrief van het Alexianenklooster) "extrait du placard dont la vente se fera le 25 novembre 1862 de l'enclos de l'ancien Couvent des Alexiens situé à Gand". Zoals de lezers weten, was dit Alexianenklooster gebouwd op de omwalling tegen de Houtlei, "de broederkins up de Veste", ook Cellebroers of Schokkebroers genoemd. Voornoemd

dokument maakt er melding van dat op 25 november 1862 door notaris Eggermont de grond verkocht werd van het oud klooster der Alexianen en dat het de notaris Claeys was die het goed kocht als mandataris van de heer Piers de Raveschoot.

Welnu, op het plan van voornoemde verkoopbrief staat de brug, die destijds over de Houtlei heen, Poel en Hoogstraat verbond (de Torenbrug dus) aangeduid met naam "Pont de la Tour Rouge". Dit laatste is natuurlijk totaal fout en het is wel opmerkelijk en zelfs onbegrijpelijk dat een dergelijke vergissing voorkomt op een notarieel dokument.

De "Pont de la Tour Rouge" of Rode Torenbrug heeft wel bestaan maar ze was elders gelegen. De heer M. Labyn vermeldt ze trouwens in de lijst van de verdwenen bruggen (Ghendtsche Tydinghen, 16e jaargang 1987 nr. 1) en ze is aldaar ook aangeduid op een afbeelding van een deel van het kadastraal plan van 1855. Ze was gelegen aan de Rode Torenkaai, niet ver van de St.-Jorisbrug.

De Torenbrug aan Poel en Hoogstraat, over de Houtlei, was dus een heel eind verwijderd van de Rode Torenbrug. Ze hadden met elkander niets te zien.

Indien het nodig is om het nogmaals te herhalen, moge uit bovenstaande blijken hoe voorzichtig men moet zijn wanneer men stukken raadpleegt zelfs wanneer deze, wegens hun karakter of oorsprong (in dit geval notarieel) als betrouwbaar voorkomen.

Ik heb gemeend Uw lezers dienstig te kunnen zijn door hen mededeling te doen van mijn bevindingen terzake.

GÈNSCHE PRÂOT

- Mietse, zei Trientse Dewaoker tegen heur dochterke van zes jâor : Gao mij ne kîer hierover in 't wijnkelke om ne cens peper in ne cens zijt.

- Jao ek, moeder, zei Mietse.

- Pakt en talûurke mee, mij schaopke, in doe het er alle twêeën op; mâor goed oplette da g'het nie en meingelt.

- Nîen ek, moeder, zei Mietse, in ze trok wig.

- En valt er nie mee, mijn eingelke, riep z'an de deure; goed u komiskes doen.

't Es zak e verstandeg kind, zei ze tegen heur gebuurvrêwe; 'k mag heur al doen doen da'k wille, 't es altijd zuust.

In 't wijnkelke steldege Mietse heur op heur teentzes in stakt heur talûurke bove den tûug.

- Madam, zei ze ezûu, geef mij aos 't u blijft ne cens peper.
 De madam besteldeg'heur in Mietse paktege verzichtig heur talûurke wêere.
 Nie meingele, peisdege Mietse, ze kanteldege stillekes heur talûurken om in stak het wêere bove de tûug.
 - Geef mij ni ne cens zijt, zei Mietse.
 De madam, zonder dâorop te lette, leid er ne cens zijt op.
 Mietse betâoldige in gieng nâor huis.
 - Hier, moeder, zei ze aos ze binne kwam.
 - Ewel, Mietse, zei moeder ezûu, hed uwe peper vergete ?
 - Nîe, nîen ek moeder, zei Mietse, hij lig lanst onder; ze kierdeg'heur ta-
 lûurken omme in heur zijt lag ûuk op de grond.
 De slûuren en hâo niemandale in ze was heur twîe cens kwijt.

DOCUMENTATIECENTRUM - WERKING 1989

BIBLIOTHEEK

Uitleeningen	1989	1988
BOEKEN		
Algemeenheden	7	9
België-Buitenland	33	19
Economie	12	4
Gent	538	541
Geschiedenis	234	224
Kunst	10	4
Localia	78	66
Oost-Vlaanderen	283	286
Sint-Amansberg	141	112
Taalkunde	23	15
Volkskunde	29	77
Natuurwetenschappen	1	-
Opvoeding-Onderwijs	-	-
Licentiaatsverhandelingen	1	-
	<hr/>	<hr/>
Subtotaal	1390	1357
 VARIA		
Bidprentjes	3	1

Doodprentjes		8	-
Plans		47	68
Fotos		31	13
Poppkaarten		1	-
Diversen		-	115
	Subtotaal	90	197
TIJDSCHRIFTEN	Subtotaal	3199	2329
	Totaal	4679	3883
ADMINISTRATIE		1989	1988
Gemiddeld uitleningscijfer per openingsdag (2u)		114	107
Aankoop boeken		38	38
Giften		326	983
Ruildiensten		129	128

MOREEL VERSLAG

Het is met een vernieuwd genoegen, dat ik de verdere vooruitgang van onze werking bekend maak. (3883-4679).

Het cijfer der uitgeleende boeken is nog gestegen (1357-1390), terwijl minder vraag naar 'varia' wordt vastgesteld (197-90).

De tijdschriften daarentegen genoten een bijzondere belangstelling (2329-3199). (het hoogtepunt van vorig jaar werd zelfs overtroffen.)

De drukst bezochte maanden waren : januari met 212 en april met 204 bezoekers.

De zwakste maanden waren juni (93) en september (136).

De cijfers bewijzen andermaal de aantrekkingskracht van onze bibliotheek bij alle bezoekers.

Wij waarderen hun bestendige aanwezigheid, die ons aanspoort nog meer te presteren.

Ten slotte gaat mijn warme dank, naar al de medewerkers, die niettegenstaande het drukke leven, er nog iets voor over hebben, wekelijks tijd te vinden, onbaatzuchtig en met volle inzet de faam van het Documentatiecentrum te bestendigen.

De Bibliotheccaresse,
Mevrouw VAN GELUWE-EGGERMONT A.

AANVULLENDE LEDENLIJST

2561. MAHY J., Vroonstallestraat 48, 9030 GENT (Wondelgem)
2562. DE MOOR G., Weverboslaan 10, 9219 GENT (Gentbrugge)
2563. DE JONGHE J., Geuzenberg 15, 9000 GENT
2564. VERJANS Ph., Sportstraat 25, 9000 GENT
2565. MORNIE P., Graaf van Vlaanderenplein 24, 9000 GENT
2566. Mw CHRISTIAENS M., Oude Vest 12, 9000 GENT
2567. KLUYSKENS Ph., Eedverbondkaai 187, 9000 GENT
2568. DEVLOO L., Antwerpsesteenweg 762, 9110 GENT (Sint-Amands-
berg)
2569. D'HAENENS M., Noormanstraat 11, 9000 GENT
2570. Mw CLAEYS G., Onteigeningstraat 36, 9060 ZELZATE
2571. LIPPENS W., Kastanjestraat 31, 9220 MERELBEKE
2572. COESSENS H., Everparkstraat 2, 9050 EVERGEM
2573. DIERICKX Chr., Houtlandstraat 3, 9960 ASSENEDE
2574. VAN RANST R., Doornplasstraat 83, 9810 GENT (Drongen)
2575. CARCHON A., Posthoornstraat 9, 9218 GENT (Ledeberg)
2576. DE BRAEKELEIR M., Franklin Rooseveltlaan 323, 9000 GENT
2577. Mw WUSTEFELD M., Muizendries 6, 9210 DESTELBERGEN
(Heusden)
2578. DE GROOTE A., Blaisantvest 40, 9000 GENT
2579. ROMBAUT P., Oude Houtlei 109, 9000 GENT
2580. VAN POUCKE M., Kasteellaan 50, 3500 HASSELT
2581. Mw DEVLOO E., Raveschootstraat 6, 9000 GENT
2582. SIMONS Fr., Turnhoutsebaan 63-b7, 2200 BORGERHOUT
2583. NOLLENS, Oosthoekstraat 1, 8788 DENTERGEM (Wakken)
2584. Mw REYNAERT Chr., Kortrijksesteenweg 511, 9000 GENT
2585. SLOOTMAEKERS J., Ferdinand Lousbergkaai 21, 9000 GENT
2586. WOUTERS J., Jozef Guislainstraat 43, 9000 GENT
2587. VAN HAECKE L., Bremstraat 34, 9920 LOVENDEGEM
2588. N.V. Résidence Botanique, Belgiëlei 183, 2018 ANTWERPEN
2589. Mw BOULENGIER M., Drongensesteenweg 228, 9000 GENT
2590. MAST J.-P., Laarnebaan 83, 9210 DESTELBERGEN (Heusden)
2591. Mw LAURIER-ROGIEST, Peter Benoitlaan 88 9219 GENT (Gent-
brugge)
2592. DE MAERTELAERE J., Kloosterstraat 9, 9810 GENT (Drongen)
2593. VAN DEN BOSSCHELLE G., Kliniekstraat 25, 9219 GENT
(Gentbrugge)
2594. SION W., Muidepoort 91, 9000 GENT
2595. Centrum voor Kunst en Cultuur, Sint-Pietersplein 9, 9000 GENT
2596. DE HON A. Koersenstraat 8, 9000 GENT